

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Ekonomická fakulta

ANALÝZA A PERSPEKTIVA INVESTIČNÍHO ŽIVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ

Diplomová práce

Studijní program: N6202 – Hospodářská politika a správa

Studijní obor: 6202T034 – Pojišťovnictví

Autor práce: Bc. Michal Tecl

Vedoucí práce: doc. Ing. Arnošt Böhm, CSc.

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Michal Tecl**
Osobní číslo: **E12000045**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Pojišťovnictví**
Název tématu: **Analýza a perspektiva investičního životního pojištění**
Zadávající katedra: **Katedra ekonomie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Teoretická východiska investičního životního pojištění
2. Analýza vývoje časové řady předepsaného pojistného v České republice
3. Úloha zprostředkovatelů při prodeji
4. Komparace investičních produktů na českém pojistném trhu
5. Zhodnocení přínosu diplomové práce

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

V první řadě bych chtěl poděkovat vedoucímu diplomové práce panu doc. Ing. Arnoštu Böhmovi, CSc. za jeho erudované a odborné vedení mé práce, ochotu a bezmeznou trpělivost. Dále bych chtěl poděkovat své konzultantce Ing. Pavle Kubové za podnětné připomínky, které byly neocenitelným přínosem. Můj velký dík patří také všem ostatním členům Katedry pojišťovnictví, které jsem během mého studia mohl potkat a od kterých jsem se mnohému naučil.

Dále bych rád poděkoval své rodině a své přítelkyni Ing. Petře Sýkorové za to, že mě po celou dobu studia podporovali a byli mi nezbytnou oporou.

V neposlední řadě bych chtěl vyjádřit své díky také všem svým kolegům – spolužákům, jimž jsem vděčný za příjemnou studijní atmosféru, kterou jsme spolu udržovali během celého studia.

Mé poslední poděkování bude patřit jednatelům společnosti VÁŠTÝM.CZ, s.r.o., Tomáši Vernerovi a Ing. Romanu Tumovi, kteří mi dali šanci si teoreticky nabyté znalosti „osahat“ také v praxi.

Anotace

Tato diplomová práce se věnuje analýze současného stavu na trhu s investičním životním pojištěním v podmínkách České republiky a snaží se nastínit budoucí vývoj. Jsou vymezeny elementární pojmy, se kterými se v pojišťovnictví pracuje. Je rozebrána legislativní základna vymezující fungování pojistného trhu v České republice zaměřená zejména na investiční životní pojištění. Další část práce se věnuje teoretickému nastínění životního pojištění respektive investičního životního pojištění jako jeho specifického druhu. Jsou definovány pojmy, popsán princip fungování, naznačeny investiční možnosti a analyzována podoba investičního dotazníku. Práce se zaměřuje na pozitivní a negativní stránky investičního životního pojištění, které by měl případný zájemce před sjednáním důkladně zvážit a také na nákladové ukazatele jako fenomén poslední doby. Je provedena komparace s jinými na trhu nabízenými finančními produkty, které poskytují určitou formu investování. Dále je také popsána úloha pojišťovacích zprostředkovatelů v procesu sjednávání pojištění. V rámci budoucího výhledu je provedena analýza časových řad předepsaného pojistného a na základě trendu je načrtnut budoucí vývoj na trhu s investičním životním pojištěním.

Klíčová slova

dohled, investice, pojištění, předepsané pojistné, regulace, riziko, zprostředkovatelé, zprostředkovatelská činnost, životní pojištění

Annotation

Analysis and perspective of Unit Linked Life Insurance

This thesis is dedicated to analysis of the current situation on the market of Unit linked life insurance in the Czech Republic and it tries to suggest the future development. Basics of the insurance industry are defined. Legislation describing the insurance market in the Czech Republic is submitted. The other part of thesis is dedicated to theoretical view of life insurance. It is dedicated especially to Unit linked life insurance as a special type of insurance. Notions are defined, a principle of functioning is described, investment possibilities are suggested and a form of investment questionnaire is analyzed. The thesis is focused on positive and negative sides of Unit linked life insurance. These sides should be considered by potential applicant before negotiation. The thesis is also focused on expense ratio as a phenomenon of recent times. Comparison with other offered financial products is performed. These products provide some form of investing. A task of insurance brokers in the process of negotiation is described. Time series analysis of premiums is performed within the future view. The future development of the insurance market is predicted on the basis of the trend.

Key Words

brokering, brokers, investments, insurance, life insurance, premiums, regulation, risk, supervision

Obsah

Úvod.....	14
1 Riziko a pojištění	16
1.1 Riziko.....	16
1.1.1 Risk management	17
1.2 Pojištění	19
1.3 Členění pojištění	20
2 Legislativní rámec pojišťovnictví v ČR.....	21
2.1 Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví.....	22
2.2 Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník	23
2.3 Zákon č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí.....	24
2.4 Úřední sdělení ČNB k některým informačním povinnostem při sjednávání a během trvání životního pojištění	25
2.5 Úřední sdělení ČNB k řízení a kontrole kvality distribuční sítě pojišťovacího zprostředkovatele.....	26
2.6 Úřední sdělení ČNB, kterým se stanovuje maximální výše technické úrokové míry	27
3 Životní pojištění.....	29
3.1 Úmrtností tabulky	30
3.2 Pojistné.....	31
3.3 Druhy životních pojištění.....	31
3.3.1 Rizikové životní pojištění.....	31
3.3.2 Důchodové životní pojištění.....	32
3.3.3 Kapitálové životní pojištění.....	32
3.3.4 Univerzální životní pojištění	33
4 Investiční životní pojištění	34
4.1 Pojmy.....	34
4.2 Princip.....	37
4.3 Investování.....	38
4.3.1 Investiční strategie.....	38

4.3.2	Investiční dotazník.....	40
4.3.3	Hodnocení experimentu.....	41
4.4	Pozitivní stránky IŽP	43
4.4.1	Daňová uznatelnost.....	43
4.4.2	Transparentnost	44
4.4.3	Komplexnost pojistné ochrany	44
4.4.4	Vlastní investiční strategie.....	44
4.5	Negativní stránky IŽP	45
4.5.1	Negarantovaná výše zhodnocení	45
4.5.2	Není pro každého	46
4.5.3	Cena pojištění	46
4.6	Připojištění k investičnímu životnímu pojištění	47
4.6.1	Úrazová připojištění	47
4.6.2	Nemocenská připojištění	48
4.6.3	Ostatní připojištění	50
4.7	Výluky z pojištění a připojištění	50
4.8	Nákladové ukazatele	51
4.8.1	Product Expanse Ratio (PER)	52
4.8.2	Total Expanse Ratio (TER)	53
4.8.3	Typická absolutní nákladovost konstrukce (TANK).....	53
4.8.4	Ryzí index pojištění (RIP).....	54
5	Komparace s ostatními finančními produkty	55
5.1	Porovnání s kapitálovým životním pojištěním	55
5.2	Porovnání s penzijními produkty	56
5.3	Porovnání s podílovými fondy.....	57
6	Úloha zprostředkovatelů při distribuci pojištění v ČR.....	59
6.1	Pojišťovací zprostředkovatelé v ČR	60
6.2	Nekalé obchodní praktiky pojišťovacích zprostředkovatelů	63
6.3	Finanční arbitráž.....	65
6.4	Revize evropských směrnic	65
6.5	Novela zákona č. 38/2004 Sb.	66
6.6	Registr smluv životních pojištění	67

6.7	Budoucí vývoj	67
7	Analýza vývoje předepsaného pojistného v ČR.....	69
7.1	Vývoj předepsaného pojistného za životní pojištění	69
7.2	Vývoj předepsaného pojistného za investiční životní pojištění.....	72
7.3	Postavení IŽP na trhu s životním pojištěním	75
7.4	Vývoj počtu pojistných smluv IŽP	77
7.5	Pojistitelé na českém trhu s IŽP	78
	Závěr	79
	Seznam použité literatury	82
	Seznam příloh	85

Seznam obrázků

Obrázek 1: Princip IŽP	37
Obrázek 2: Soustava pojišťovacích zprostředkovatelů	62
Obrázek 3: Vývoj předepsaného pojistného na jednu platnou smlouvu IŽP	77
Obrázek 4: Ukazatel nákladovosti RIP pro vybrané IŽP	86
Obrázek 5: Investiční dotazník (ČP)	91
Obrázek 6: Investiční dotazník (Kooprativa).....	92
Obrázek 7: Investiční dotazník (PČS)	93

Seznam tabulek

Tabulka 1: Předepsané pojistné za životní pojištění a meziroční tempo růstu	70
Tabulka 2: Hodnoty RMSE (pro ŽP)	71
Tabulka 3: Testování statistické významnosti parametrů (pro ŽP).....	71
Tabulka 4: Predikce vývoje objemu předepsaného pojistného za životní pojištění	72
Tabulka 5: Předepsané pojistné za IŽP a meziroční tempo růstu.....	73
Tabulka 6: Hodnoty RMSE (pro IŽP)	74
Tabulka 7: Testování statistické významnosti parametrů (pro IŽP).....	74
Tabulka 8: Predikce vývoje objemu předepsaného pojistného za IŽP	75
Tabulka 9: Podíl pojistného za IŽP na celkovém pojistném za ŽP	76
Tabulka 10: Odhad podílu IŽP na celkovém předepsaném pojistném za ŽP	76
Tabulka 11: Počet platných pojistných smluv IŽP v kmeni	77
Tabulka 12: Vyhodnocení investičního profilu jednotlivých respondentů	87

Seznam zkratek

ČAP	Česká asociace pojišťoven
ČNB	Česká národní banka
ČP	Česká pojišťovna, a.s.
ČR	Česká republika
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
EU	Evropská unie
FACTA	The Foreign Account Tax Compliance Act
IŽP	Investiční životní pojištění
KOOP	Kooperativa pojišťovna, a.s., VIG
MLM	Multi-level marketing
NOZ	Nový občanský zákoník
PA	Pojišťovací agent
PČ	Pojistná částka
PČS	Pojišťovna České spořitelny, a.s., VIG
PM	Pojišťovací makléř
PP	Pojistné plnění
PPZ	Podřízený pojišťovací zprostředkovatel
PZ	Pojišťovací zprostředkovatel
SLPU	Samostatný likvidátor pojistných událostí
TÚM	Technická úroková míra
VIG	Vienna Insurance Group
VPA	Výhradní pojišťovací agent
VPZ	Výhradní pojišťovací zprostředkovatel

Úvod

Lidské konání je ve své podstatě neustále ovlivňováno náhodnými jevy, jejichž důsledky mohou být vnímány buď ve prospěch jedince či společnosti nebo můžou budoucí vývoj ovlivnit negativně. Pojištění je jedním z nástrojů, který může v případě realizace negativních náhodných jevů pomoci. Nezabrání sice vzniku škody, ale může pomoci v řešení následných dopadů. Proto má tento finanční nástroj svoji nezastupitelnou roli jak v soukromém životě jednotlivců, tak má jeho existence pozitivní vliv na národní hospodářství.

Dlouho se mělo za to, že oblast životního pojištění je již plně vyvinuta, a že v tomto segmentu už není co vyvíjet. To se ovšem změnilo s novým typem životního pojištění, kterým je investiční životní pojištění. Tento druh životního pojištění zahrnuje dvě oblasti. První oblastí je pojistná ochrana a druhou oblastí je možnost investování, tedy možnost ovlivnit, jakým způsobem a do jakých fondů se bude část pojistného ukládat za cenu, že riziko investice nese pojistník nikoli pojišťovna.

Investiční životní pojištění v České republice za poslední dekádu zaznamenalo značný vývoj. Výše předepsaného pojistného za tento typ životního pojištění dosahuje v současné době téměř poloviny celkového předepsaného pojistného za celé odvětví životního pojištění. Tento vývoj nemusí být vyvolán čistě jen zájmem potenciálních klientů, ale svůj podíl na tomto mají také pojišťovací zprostředkovatelé, a to díky masivnímu nabízení a zprostředkovávání investičního životního pojištění svým klientům.

Cílem diplomové práce je zanalyzovat postavení a souhrnně popsat situaci na českém pojistném trhu s životním respektive s investičním životním pojištěním a posléze predikovat budoucí vývoj.

V diplomové práci budou popsány a vysvětleny elementární pojmy, se kterými se v rámci pojišťovnictví pracuje. Budou shrnuty základní legislativní normy České republiky, zejména ty, které nějakým způsobem souvisí s životním respektive investičním životním pojištěním. Mezi těmito normami lze nalézt jak současně platné zákony České republiky, tak také úřední sdělení České národní banky, které si dávají za cíl rozšířit a zpřesnit výklad

některých ustanovení přijatých zákonů. Tím Česká národní banka dává transparentně najevo, kudy se v rámci své dohledové činnosti bude ubírat, což přináší jistou míru stability na český pojistný trh.

Třetí kapitola se bude věnovat životnímu pojištění jako celku. Tedy určitým historickým konsekvencím, které vedly ke vzniku, principům, na kterých jsou jednotlivé druhy životních pojištění založeny a cenotvorbě. Krátkým nástinem budou popsány jednotlivé typy životních pojištění.

Na to bude navazovat kapitola, která se bude věnovat samotnému rozboru teoretického základu investičního životního pojištění, jako specifického druhu životního pojištění. Definuje základní pojmy, popíše charakteristické znaky, princip fungování a možnosti investování. Nastíní pozitivní a negativní stránky pojištění, které by měl případný zájemce o pojištění před sjednáním zvážit a popíše nákladové ukazatele, jako fenomén nedávné doby.

Práce bude pokračovat komparací investičního životního pojištění s dalšími druhy finančních nástrojů, které jsou spojeny s určitou formou investování. Jedná se především o kapitálové životní pojištění, jako přímého konkurenta na pojistném trhu a de facto vývojového předchůdce. Dále bude investiční životní pojištění porovnáváno s investování do podílových fondů a s penzijními produkty.

Šestá kapitola bude zaměřena na úlohu pojišťovacích zprostředkovatelů v České republice při distribuci zejména investičního životního pojištění. Jejich vliv na zprostředkování je značný a ne vždy jedná zprostředkovatel v zájmu klienta. Kapitola popíše jednotlivé tzv. „nešvary“ a nastíní, jak by jim bylo možné předejít, aby došlo ke zkultivování a zkvalitnění zprostředkovatelské činnosti.

Poslední kapitola se bude věnována analýze časových řad předepsaného pojistného za životní pojištění jako celek a posléze i investiční životní pojištění v České republice v letech 2003-2013. Na základě analýzy dat časové řady bude nalezena nejvhodnější trendová funkce, která bude prodloužena o dalších pět let a na základě toho bude provedena predikce budoucího vývoje na českém trhu s životním respektive s investičním životním pojištěním.

1 Riziko a pojištění

Nežli bude přistoupeno k rozboru samotné problematiky tématu této diplomové práce, je třeba definovat a vysvětlit pojmy, které jsou elementárně a neodlučitelně spojeny s problematikou týkající se pojišťovnictví, jakožto specifického odvětví, které je součástí finančního světa.

1.1 Riziko

Pojišťovnictví a pojištění pracuje s pojmem nahodilost. Celý svět a zejména ekonomické subjekty jsou ovlivňovány nahodilými jevy. Ty mohou působit na jednotlivce jak pozitivně, tak především svými negativními důsledky. Subjekty jsou tedy vystavovány nebezpečí, které ovlivňuje jejich jistotu, respektive nejistotu z budoucího vývoje. (Ducháčková, 2009)

Pojistná teorie nejistotu chápe dvěma způsoby. První mluví o nejistotě, kterou můžeme kvantifikovat, tedy určit pomocí matematicko-statistických metod, zejména počtem pravděpodobnosti (kdy na základě znalosti předchozího vývoje lze předpovídat vývoj budoucí). Taková nejistota je z pohledu pojistné teorie i praxe nazývána rizikem. Protipólem je naopak pravá nejistota, která není kvantifikovatelná žádným způsobem. Mezi těmi dvěma póly je však tenká hranice. Dynamický rozvoj světa a poznání tuto hranici neustále posouvá a mění. Na jedné straně vývoj lidského poznání pomáhá pochopit zákonitosti stávajících negativních jevů, ale na druhé straně přináší nebezpečí nová. (Ducháčková, 2009)

Riziko z pohledu realizace má dvojitý dělení. Riziko je rozdělováno na tzv. záměrné (nebo též spekulativní) a čisté. Záměrné riziko je takové riziko, které je daným jedincem záměrně a dobrovolně podstupováno (např. hazardní hry, investování na finančních trzích, extrémní adrenalinové sporty apod.). Čisté riziko je pravým opakem (tomuto riziku je jedinec sice vystavován, ale nekoná tak dobrovolně o své vlastní vůli). Z logiky věci vyplývá, že předmětem pojištění jsou pouze čistá rizika. Četnost výskytu čistého rizika je rozdělována na absolutní a relativní. Riziko s absolutní nahodilostí je takové, které může

nastat, ale také nemusí (např. blesk). U rizika s relativní nahodilostí je dopředu známo, že nastane, jenom není znám přesný okamžik realizace tohoto rizika (např. smrt). (Ducháčková, 2009)

Ekonomické subjekty jsou každodenně ohrožovány riziky a cítí potřebu se s nimi vyrovnat, eliminovat je a krýt se před nimi. Některá rizika mohou mít pro tyto subjekty katastrofické důsledky. Proto je snaha rizika identifikovat, porozumět jim a pomocí vhodných nástrojů s nimi pracovat.

1.1.1 Risk management

Risk management je poměrně nová vědní disciplína, která začala vznikat v padesátých letech minulého století. Je nutno podotknout, že nemá původ v pojistné komunitě, ale ve velkých průmyslových nadnárodních společnostech, které začaly cítit potřebu systematicky pracovat s riziky, která ohrožovala jejich fungování. A proto v organizačních strukturách takových velkých společností lze již v dnešní době standardně objevit specializované oddělení risk managementu, které soustavně rizika vyhodnocuje a pracuje s nimi. Malé a střední podniky sahají většinou k formě outsourcingu této služby u větších a zavedených pojišťovacích makléřů. (Ducháčková a Daňhel, 2012)

Hlavním úkolem oddělení risk managementu je neustále analyzovat ekonomickou činnost podniku, vyhledávat rizika ohrožující tuto činnost, a to jak rizika zjevná, tak také rizika potenciální či skrytá. Dále musí nastavit taková bezpečnostní opatření a realizovat vhodné formy prevence, jež by byly přijatelné z pohledu minimalizace nákladů. K tomu je zapotřebí znalostí z oblasti řízení, financí, účetnictví, práva, oceňování majetku a v neposlední řadě pojišťovnictví. To vyžaduje kooperaci napříč všemi odděleními celého podniku. (Ducháčková, 2009)

Proces risk managementu má tři hlavní fáze, které na sebe logicky navazují a de facto tvoří uzavřený okruh, jelikož se neustále opakují.

Princip risk managementu nemusí být použit jen v podnikové sféře, ale lze ho uplatnit i na fungování jedince – jednotlivých osob.

První fáze – Identifikace rizika

První a klíčovou fází celého procesu risk managementu je identifikace všech možných rizik, která ohrožují nebo by v případě realizace mohla ohrožovat ekonomickou činnost zkoumaného subjektu. Musí být přihlédnuto jak k ohrožením vnějším, tedy těm, která vycházejí z prostředí obklopujícího daný subjekt, tak také k rizikům vnitřním, která vycházejí ze subjektivního rozhodování. Zkoumají se zejména škody a ztráty, které mohou být realizovány na životech a zdraví osob, na majetku a ztráty finanční. Kvalita provedení první fáze odráží celkovou úspěšnost celého procesu. (Daňhel aj., 2006)

Druhá fáze – Kvantifikace a eliminace rizika

Poté, co jsou rizika odhalena a definována, se proces posune do své druhé fáze, kdy je zkoumán dopad případných ztrát a škod a pravděpodobnost, se kterou může realizace daného rizika nastat. (Ducháčková, 2009)

Jsou přijímána taková opatření, která mohou sloužit ke snížení rozsahu ztrát a škod nebo která vedou k odvrácení a eliminaci rizika úplně. Může se jednat o různé vnitřní směrnice bezpečnosti práce, požární normy či opatření, které definují kompetence odpovědných osob při mimořádných situacích.

Třetí fáze – Financování rizika a kontrola

Poslední třetí fáze procesu risk managementu uzavírá pomyslný kruh. Úlohou třetí fáze je ocenit dopad škod vzniklých realizací rizik, které nelze úplně eliminovat a navrhnout takovou formu financování těchto škod, která je z pohledu nákladů nejpříjemnější. Existuje několik metod, jak určit vhodnost dané formy, ale nejjednodušším nástrojem je rozhodovací schéma, kde jsou zkoumány dvě polohy důsledku rizika: četnost škod a závažnost ztrát. Financovat rizika lze buď samofinancováním z vlastních zdrojů, tedy z běžných příjmů průběžně či vytvářením rezerv (zejména v případě rizik předvídatelných nebo pravidelně se opakujících či v případě, že jsou důsledky menšího rozsahu) anebo formou pojištění, kdy jsou důsledky rizika přeneseny na specializované instituce – pojišťovny. Samozřejmě za předpokladu, že jsou rizika pojistitelná. Obecně z pohledu risk

managementu je žádoucí využívat formu pojištění, je-li náležitý produkt na trhu nabízen. (Daňhel aj., 2006)

Dále je také nutná zpětná vazba, kdy se vyhodnocuje efektivnost navrhovaných postupů při eliminaci rizika, hodnocení změn a funkčnost daného systému.

1.2 Pojištění

Pojem pojištění je neodlučitelně spojený s pojmem čistého rizika, tedy takového, které je z pohledu pojistné teorie a praxe pojistitelné. Pojištění je specifický finanční nástroj, který slouží k eliminaci negativních důsledků nahodilých jevů na ekonomickou činnost subjektů, které tento nástroj využívají. (Ducháčková, 2009) Jak zdůrazňuje Majtanová (2006, str. 17) „... *pojištění... nemůže věcně zabránit negativní realizaci nahodilosti, může pouze řešit finanční důsledky, i když pochopitelně prevence nahodilých škod je neoddělitelnou součástí pojistné politiky.*“

Pojištění je řazeno do terciárního sektoru – jedná se o finanční službu, jejímž předmětem je přenos negativních důsledků rizika ze subjektu (pojištěný¹) na specifickou instituci – pojišťovnu (pojistitel²) za stanovenou úplatu (pojistné³).

Pojištění jako finanční služba má svoji specifickou charakteristiku. Zejména se jedná o dlouhodobou službu většinou placenou předem, která má abstraktní charakter a není zřejmé, zda k pojistné události někdy dojde (např. u majetkových pojištění) nebo není dopředu znám okamžik jejího nastání (např. u životního pojištění). (Ducháčková, 2009)

¹ Osoba, na jejíž zdraví, život, majetek či odpovědnost se pojištění vztahuje.

² Právnícká osoba, která je oprávněna provozovat pojištění.

³ Cena pojištění stanovena pojistitelem.

1.3 Členění pojištění

Pojištění lze rozdělit z několika hledisek. Pojištění může být děleno na pojištění sociální, které je realizováno státem nebo institucí k tomu státem pověřenou a hlavním znakem je to, že je povinné (účast dána zákonem) a na pojištění komerční, které je provozované na tržním principu s jistou mírou státní regulace.

Z právního aspektu lze komerční pojištění rozdělit na dobrovolné, tedy takové, které je sjednáváno čistě z vlastního zájmu subjektu a na povinné. Do povinného pojištění je zahrnováno jak pojištění zákonné, u něhož povinná účast vyplývá ze zákona a není sjednávána pojistná smlouva (např. pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu způsobenou zaměstnanci), tak také pojištění povinně-smluvní, kdy je dána zákonem povinnost sjednat pojistnou smlouvu (např. pojištění odpovědnosti za škodu z provozu vozidla či odpovědnost za škodu u vybraných profesí). (Ducháčková, 2009)

Dále lze pojištění dělit podle způsobu tvorby rezerv na pojištění riziková a rezervotvorná. Pro riziková pojištění je typická podmíněná návratnost, kdy v případě vzniku události, která je událostí pojistnou, dochází k výplatě pojistného plnění formou finančních prostředků, což je příznačné pro majetková pojištění. U těchto typů pojištění se individuální rezerva nevytváří. Naproti tomu u rezervotvorných pojištění se individuální rezerva vytváří a slouží na pokrytí sjednaných pojistných plnění v budoucnu, což je typické pro životní pojištění. Rezerva se u takovýchto pojištění vyplácí téměř vždy. (Ducháčková, 2009)

Poslední pohled, jak může být nahlíženo na pojištění, je podle zvolené konstrukční formy pojištění. Pojištění může mít buď formu obnosovou nebo škodovou. Obnosová forma pojištění se volí u takových pojištění, kde se nedá (nebo je to obtížné) objektivně stanovit případné finanční plnění v případě realizace daného rizika. Velmi obtížně se ohodnocuje bolestné v případě úrazu člověka nebo hodnota jeho života. Proto si pojistné částky v mezích pojistných podmínek pojišťovny stanovují pojistníci sami podle svého uvážení. Škodovou formu konstrukce volí pojišťovny zejména u majetkových pojištění. Velikost případného pojistného plnění je závislá na skutečné výši škody a pojištěný nemůže získat vyšší plnění, než jsou vyčíslené následky škody. (Majtanová, 2006)

2 Legislativní rámec pojišťovnictví v ČR

Stejně jako u jiných odvětví, tak i odvětví pojišťovnictví musí mít stanoveny předem jasné dané mantinely a zejména pravidla, která musí být ctěna, dodržována a všichni zúčastnění se musí podle nich chovat. Pojišťovnictví jako odvětví je v České republice (dále jen ČR) poměrně dobře regulováno a i díky tomuto máme relativně zdravý pojistný, což lze ilustrovat na faktu, že za celou porevoluční dobu fungování trhu nebyl ani jeden případ pojišťovny, která by nedokázala dostát svým závazkům vůči svým klientům.

Pojistné právo si v posledních dvou dekadách prošlo výraznou změnou. Nejprve bylo potřeba v devadesátých letech zavést na pojistný trh komerční princip a eliminovat tak dlouhotrvající monopol jedné pojišťovny a připravit trh na vpuštění zahraničních pojistitelů. Poté bylo postupně harmonizováno české pojistné právo s právem Evropské unie (dále jen EU), což bylo završeno vstupem ČR do EU 1. května 2004. ČR se tak stala součástí jednotného evropského pojistného trhu, který funguje na principu tzv. jednotného pasu. *„Jde o princip, podle kterého lze na základě povolení (licence, registrace) uděleného v jedné zemi, ve které má podnikající osoba sídlo nebo bydliště, působit v kterékoli členské zemi, a to pouze na základě oznamovací povinnosti vůči příslušnému orgánu té členské země, která povolení udělila. V závislosti na míře integrace do ekonomiky hostitelské členské země tak vznikla možnost provozovat činnost v rámci jednotného trhu Společenství na základě práva zakládat pobočky tj. nabízet svoje služby s využitím poboček založených v členských státech (tzv. právo usazení) a na základě svobody poskytnout služby (přímé poskytování služeb aniž by v členských státech byly zakládány pobočky).“* (Böhm a Mužáková, 2010, str. 31)

Je třeba zdůraznit, že v ČR je výkon dohledu nad finančním trhem svěřen do gesce České národní banky (dále jen ČNB), podle zákona č. 57/2006 Sb., o změně zákonů v souvislosti se sjednocením dohledu nad finančním trhem, ale není nadána právem legislativní iniciativy; to má Ministerstvo financí ČR. (Böhm a Mužáková, 2010)

Následující výčet platných právních norem a úředních sdělení ČNB je z hlediska pojišťovnictví zejména jeho odvětví životního pojištění respektive investičního životního pojištění (dále jen IŽP) klíčový.

2.1 Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví

Jedná se o základní právní akt, podle kterého podnikají pojišťovny na našem českém pojistném trhu. Od počátku devadesátých let minulého století doznala tato právní norma několik zásadních rekonstrukcí, které reflektovaly nejprve návrat komerčního fungování českého pojistného trhu (tj. otevření se konkurenci) a poté zejména požadavky vyplývající z komunitárního práva (tj. harmonizace s evropským právem).

Zákon má sedm částí. Jsou zde stanoveny požadavky a podmínky, za kterých bude uděleno povolení k pojišťovací činnosti (druhá část, hlava II). Určuje požadavky na výši základního kapitálu (§ 18), které musí pojistitel splnit, a to podle odvětví provozované pojišťovací činnosti. Dělí pojištění na odvětví životní a neživotní (příloha č. 1). Příloha obsahuje seznam jednotlivých odvětví, která pojišťovny mohou provozovat. Pracuje s pojmy, jako jsou tuzemská pojišťovna, pojišťovna z jiného členského státu a pojišťovna z třetího státu. Formuluje technické rezervy, pojem solventnost a skladbu finančního umístění, tedy do jakých aktiv mohou pojistitelé ukládat finanční prostředky z technických rezerv (druhá část, hlava IV). Dále zákon definuje postavení ČNB jako dohledového orgánu a povinnosti pojišťoven vůči ČNB (třetí část).

Zákon také obsahuje ustanovení, která se týkají podmínek pro zajišťovny a provozování zajišťovací činnosti.

K tomuto zákonu vydala ČNB prováděcí vyhlášku č. 434/2009 Sb. (aktualizovanou vyhláškou č. 326/2013 Sb.), která upravuje zejména náležitosti ohledně požadavků na řídicí a kontrolní systémy pojišťovny, formy a obsahu dokladů potřebných k žádosti o udělení licence potřebné k provozování pojišťovací a zajišťovací činnosti, metody výpočtu vyrovnávací rezervy, postupu stanovující výši technické úrokové míry, limitů jednotlivých položek skladby finančního umístění a způsobu výpočtu disponibilní, požadované a upravení míry solventnosti.

V dohledné době se očekává, že dojde k další novelizaci tohoto zákona s ohledem na existenci evropské směrnice Solvency II, která si klade za cíl zdokonalení systému řízení rizik pojišťoven, kterým čelí jako podnikatelské subjekty.

2.2 Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Nový občanský zákoník (dále jen NOZ) nabyl účinnosti od 1. ledna 2014 a rekonfiguroval dosavadní právní úpravu z roku 1964 v oblasti soukromého práva a absorboval do sebe některé jiné samostatné zákony. Jedním z nich byl zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě. Takže obsah zákona o pojistné smlouvě lze nově objevit v NOZ, kam byl přenesen bez zásadních změn. Úpravu týkající se pojistné smlouvy a pojištění lze nalézt ve čtvrté části, hlava II, oddíl 15 NOZ, kde je pojistná smlouva řazena mezi tzv. odvážné smlouvy (tj. takové, jejichž výsledek je závislý na nejisté události).

Zákon, který by se zabýval obsahem pojistných smluv, povinnostmi a právem účastníků takového smluvního aktu, měl samostatnou právní normu skoro 10 let. Nutno však podotknout, že i přesto, že samostatný zákon o pojistné smlouvě byl zrušen, tak smlouvy uzavřené od 1. května 2004 do 31. prosince 2013 se řídí právě tímto zákonem.

Právní úprava týkající se pojistné smlouvy vymezuje základní pojmy, jako jsou pojistný zájem (§ 2761 až § 2765), pojištěný (§ 2766), rovné zacházení (§ 2769), oprávněná osoba (§ 2770), pojistné podmínky (§ 2774), pojistka (§ 2775 až § 2778) či pojistné (§ 2782 až § 2787). Rozděluje pojištění na škodová (pododdíl 2) a obnosová (pododdíl 3) a blíže upřesňuje podmínky u jednotlivé typy pojištění (majetková, životní, úrazová, odpovědnostní atd.) a s ním související pojmy (podpojištění, zachraňovací náklady, soupojištění nebo odkupné). Dále upravuje práva a povinnosti jednotlivých smluvních stran. Zejména povinnost udávat pravdivá a úplná sdělení (§ 2788). V neposlední řadě určují přesné podmínky, za kterých pojištění zaniká (§ 2802 až § 2810).

NOZ posiluje postavení a právní jistotu slabší strany (zákazníci, klienti) zejména při jednáních a uzavírání smluv s podnikateli. Pojistné smlouvy podléhají označení, že jsou sjednávány tzv. adhezním způsobem (§ 1798 až § 1801), tj. za takových podmínek, které stanovila silnější strana a slabší strana nemá příležitost jakkoliv podmínky změnit, což je typické pro předtištěné formuláře či nabídky pojistných smluv. Dále NOZ posiluje práva spotřebitel v případě, že uzavírá smlouvu distančním způsobem (na dálku) nebo mimo obchodní prostory obvyklé pro podnikání podnikatele.

2.3 Zákon č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí

První zmínka o uspořádání zprostředkovatelské činnosti na českém pojistném trhu byla již obsažena v zákoně č.363/1999 Sb., o pojišťovnictví, který poprvé definoval pojmy pojišťovací agent a makléř. Byl v něm obsažen vznik registru zprostředkovatelů a stanovoval požadavky, které museli pojišťovací agenti a makléři splnit v případě registrace. (Böhm a Mužáková, 2010)

Samostatný zákon č. 38/2004 Sb. nabyl účinnosti k 1. lednu 2005. Zákon byl schválen „... v souladu s právem Evropských společenství implementující ustanovení Směrnice Rady a Evropského Parlamentu 2002/92/ES ze dne 9. prosince 2002 o zprostředkování pojištění.“ (Böhm a Mužáková, 2010, str. 85)

Zákon upravuje podmínky pro podnikání pojišťovacích zprostředkovatelů (dále jen PZ) a samostatných likvidátorů pojistných událostí (dále jen SLPU) a podmínky pro zahájení činnosti PZ na základě práva usazovat se či práva svobody dočasně poskytovat svoje služby.

Zákon vymezuje činnosti, které jsou z jeho pohledu vnímány jako zprostředkovatelské (§ 3). Dále právní norma definuje základní rozdělení a pravomoci jednotlivých typů pojišťovacích zprostředkovatelů (§ 5 až § 8), zřizuje registr a uvádí podmínky zápisu do něj (§ 12 a § 13), stanovuje podmínky prokazování odborné způsobilosti (§ 18) a vyjmenovává povinnosti PZ a SLPU (§ 21).

K zákonu přísluší vyhláška č. 582/2004 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona o PZ a SLPU. Zejména obsahuje předpisy ke způsobu provádění odborných zkoušek, rozsahu odborného minima znalostí PZ a SPLU pro všechny typy kvalifikačních stupňů a vzory přihlášek ke zkoušce a osvědčení.

V současné době (březen 2015) je v legislativním procesu novelizace tohoto zákona.

2.4 Úřední sdělení ČNB k některým informačním povinnostem při sjednávání a během trvání životního pojištění

Toto úřední sdělení vešlo v platnost dne 14. května 2012, kdy bylo zveřejněno ve Věstníku ČNB v částce 6/2012. ČNB v něm informuje o náležitostech informační povinnosti a odborné péče a klade důraz na nezaměňování těchto dvou činností. Účelem toho sdělení je nastavení takové míry informační povinnosti pro pojistitele a PZ vůči zájemci o pojištění, která by vedla k dostatečnému zvýšení transparentnosti produktu a co nejvíce by zmenšila informační asymetrii. Odborné péči se blíže věnuje Úřední sdělení ČNB z 27. srpna 2010.

„U pojistných smluv životního pojištění, zvláště pak u těch, kde je nositelem investičního rizika pojistník (tzv. investiční životní pojištění), ČNB i s ohledem na zákaz nekalých obchodních praktik očekává, že pojišťovny a pojišťovací zprostředkovatelé vezmou v úvahu nejen vhodný rozsah, názornost a způsob sdělování informací, ale také individuální situaci zájemců o uzavření pojistné smlouvy, zejména jejich finanční gramotnost (tj. schopnost porozumět, pochopit a vyhodnotit sdělované informace), věk, finanční možnosti, požadavky a potřeby, včetně investičních cílů.“ (ČNB, 2012, str. 2)

Dále ČNB (2012, str. 3) zdůrazňuje, že *„zájemce o uzavření pojistné smlouvy investičního životního pojištění musí být seznámen se všemi nákladovými parametry pojištění, a to nejen těmi, které jsou spojeny s uzavřením pojistné smlouvy, ale i těmi, které jdou nebo mohou jít k tíži pojistníka během trvání pojistné smlouvy, a dále se strukturou předepsaného pojistného, minimálně v členění na tyto položky: rizikové pojistné (v členění podle jednotlivých rizik), rezervotvorná složka pojistného, veškeré náklady spojené se vznikem a správou pojištění.“*

S tímto úředním sdělením ČNB počala intenzivnější uplatňování dohledu nad nekalými obchodními praktikami některých PZ.

2.5 Úřední sdělení ČNB k řízení a kontrole kvality distribuční sítě pojišťovacího zprostředkovatele

Úřední sdělení vstoupilo v platnost 24. září 2014, kdy bylo zpřístupněno ve Věstníku ČNB v částce 16/2014. ČNB v něm předpokládá, že PZ nastaví takové kontrolní mechanismy, které budou v souladu s jejich povinností jednat s odbornou péčí a také budou, dostačující pro kontrolu zprostředkovatelské činnosti jejich distribuční sítě. Toto sdělení kontinuálně navazuje na úřední sdělení ČNB z 21. ledna 2014, které se zabývá řízením a kontrolou kvality distribučních kanálů samotných pojišťoven.

ČNB zdůrazňuje, aby PZ věnoval pozornost „... *znění smlouvy uzavírané s podřízeným pojišťovacím zprostředkovatelem. Zejména je nezbytné se zaměřit na zakotvení povinností daného podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele poskytnout pojišťovacímu zprostředkovateli potřebnou součinnost při provádění kontrol kvality zprostředkovatelské činnosti a při realizaci nápravných opatření, a to jak povinnosti poskytnout požadované dokumenty, informace a výstupy z vlastních databází, tak také povinnost strpět kontrolu ze strany pojišťovacího zprostředkovatele přímo ve své kanceláři či strpět výkon skryté kontroly pojišťovacím zprostředkovatelem (tzv. „mystery shopping“)... Smlouva by měla dále vymezit zakázané praktiky v činnosti podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele ..., precizně vymezit podstatná porušení smlouvy s možností odstoupení pojišťovacího zprostředkovatele od dané smlouvy, povinnost uchovávat a předávat dokumenty vyhotovené v souvislosti se zprostředkovatelskou činností, upravit zákaz výkonu zprostředkovatelské činnosti za pomoci třetích osob (vyjma zaměstnanců) a upravit podmínky propagace pojistných produktů.“ (ČNB, 2014, str. 2)*

Dále úřední sdělení rozebírá, na co by měl dbát PZ při odměňování svých podřízených PZ. PZ by neměl brát v úvahu jen velikost objemu produkce, ale také by měl přihlídnout ke kvalitě činností podřízených osob. U odměny za dlouhodobé pojistné produkty (ČNB

vyzdvihuje IŽP) by měl PZ obezřetně nastavit rozložení splátek provize, tak aby se předcházelo například miss-sellingu⁴. (ČNB, 2014)

Z pohledu IŽP je důležitý V. a VI. bod úředního sdělení. V. bod klade požadavek, aby PZ, s ohledem na povinnost jednat s odbornou péčí, „... vyhodnotil rovněž znalosti zájemce, jeho vztah k rizikům a jeho zkušenosti s investičními produkty, přičemž se lze přiměřeným způsobem inspirovat v institutu investičního dotazníku ...“ (ČNB, 2014, str. 4) a na základě něho doporučit vhodnou investiční strategii. IV. bod hovoří o řízení střetu zájmů při souběhu nabízení IŽP a otevřených podílových fondů, tedy o situaci kdy je PZ zároveň investičním zprostředkovatelem (podle zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu) respektive kdy podřízený pojišťovací zprostředkovatel je vázaným zástupcem. Pokud tedy klient projeví zájem pouze o zhodnocení volných finančních prostředků nebo o spoření, tak by mu zprostředkovatel v souladu s provozováním investičního poradenství (dle § 32, odstavec 1 a odstavec 4 písmeno c), zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu) neměl nabízet k tomuto účelu IŽP. (ČNB, 2014)

Toto úřední sdělení dává jasný signál, že započala již dlouho očekávaná snaha o zkvalitnění a kultivaci trhu finančních zprostředkovatelů. ČNB i z tohoto důvodu začala personálně posilovat Odbor kontroly a odborné péče⁵.

2.6 Úřední sdělení ČNB, kterým se stanovuje maximální výše technické úrokové míry

Nejaktuálnější úřední sdělení pro oblast pojišťovnictví začalo platit 16. ledna 2015, kdy bylo zveřejněno ve Věstníku ČNB v částce 2/2015. Na základě § 65 odst. 4 zákona

⁴ Jedná se o zprostředkování nevhodných pojistných produktů nebo takových, které neodpovídají potřebám a požadavkům zájemce.

⁵ Jak uvedl ředitel zmíněného odboru Ing. Tomáš Golda, MBA, CIA v rozhovoru pro server investujeme.cz. Dostupné z <<http://www.investujeme.cz/tomas-golda-zprostredkovatele-jsou-casto-motivovani-pouze-vysi-provize/>>

č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, upravila ČNB technickou úrokovou míru (dále jen TÚM) z dřívějších 1,9 % na 1,3 %. Tuto změnu musí pojišťovny promítnout do tvorby svých produktů nejpozději do šesti měsíců od zveřejnění. TÚM je využívána u zhodnocení rezervy na pojistné životních pojištění a pojišťovny nesmí přislíbit vyšší garantované zhodnocení než je TÚM. Tato změna postihne i IŽP, a to zejména zhodnocení u garantovaných fondů, které jsou hojně v rámci pojištění nabízeny.

Dle § 12 odst. 1, prováděcí vyhlášky č. 434/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů, se *„maximální výše technické úrokové míry stanoví v rozsahu maximálně 60 % váženého aritmetického průměru průměrných výnosů státních dluhopisů v korunách českých s dobou splatnosti nejméně 5 let vydaných v průběhu posledních 36 kalendářních měsíců bezprostředně předcházejících měsíci, kdy bude zveřejněna maximální výše technické úrokové míry. Nebyly-li v této době takové dluhopisy vydány, stanoví se maximální výše technické úrokové míry v rozsahu maximálně 60 % váženého aritmetického průměru průměrných výnosů všech státních dluhopisů v korunách českých, vydaných v průběhu posledních 36 kalendářních měsíců bezprostředně předcházejících měsíci, kdy bude zveřejněna maximální výše technické úrokové míry.“*

3 Životní pojištění

Životní pojištění patří mezi tři tzv. klasická odvětví pojištění (vedle pojištění dopravního a požárního), která jsou vnímána jako prapůvodní. Dlouhou dobu mělo pouze podobu pojištění pro případ smrti a plnilo tak funkci zabezpečení pro pozůstalé. V průběhu dalších století se do podoby životního pojištění začaly více zapojovat poznatky z matematiky a statistiky, tak jak byly tyto vědy rozvíjeny. V 16. století se začal sledovat počet narozených a zemřelých a vznikli první úrokové tabulky. Počátkem 17. století byla rozpracována teorie pravděpodobnosti. „V roce 1693 anglický matematik a astronom E. Halley zveřejnil první úmrtnostní tabulky.“ (Vostatek, 2000, str. 322) Úmrtnostní tabulky se dodnes používají k výpočtu pojistného. Na začátku 18. století švýcarský matematik a fyzik J. Bernoulli formuloval základy pro teorii tzv. „zákona velkých čísel“, na jehož principu stojí dnešní ekonomika pojištění. (Vostatek, 2000)

Postupem času se matematika v konstruování životního pojištění začala uplatňovat čím dál tím více, což vedlo ke vzniku specifického oboru - pojistné matematiky. Životní pojištění začalo postupně získávat novou smíšenou podobu, kdy kromě rizika smrti pojištění zahrnovalo také riziko dožití. To vedlo ke zvýšené oblibě tohoto druhu pojištění a snaze pojistných ústavů komercializovat toto pojištění a zavádět tzv. „lidová pojištění“ pro širší vrstvy obyvatelstva. Musela se také změnit obchodní strategie a začalo se hojně využívat pojišťovacích agentů. Což přineslo zavedení provizního systému jako nástroje odměňování. Již tehdy vyvstal problém s navyšováním provizní odměny u nových pojišťoven, které si tak chtěli zajistit vyšší prodej svých produktů. (Vostatek, 2000) Tuto historickou paralelu, lze sledovat i dnes u nás. Delší dobu už se vede diskuze o zastropování provize u životního respektive u investičního životního pojištění, kdy velikost provize za IŽP v některých případech může dosahovat až dvojnásobku ročního pojistného. Pojišťovny tento stav kritizují, přestože na tomto „nešvaru“⁶ mají poměrně značný podíl. Byly to ony, kdo tlakům zprostředkovatelů podlehly a nárůst provize dovolily.

⁶ Za podmínky, že lze toto jako nešvar nazývat, protože snaha o zastropování odměny může být vnímána jako zásah do podstaty fungování tržního principu podnikání.

V současnosti má životní pojištění tři základní podoby: pojištění pro případ smrti, pojištění pro případ dožití a smíšené pojištění pro případ smrti a dožití a všechny mají své místo na pojistném trhu. Pojištění pro případ smrti (nazývané též rizikové životní pojištění) je hojně využíváno k zajištění závazků pojištěných vůči třetím stranám, většinou bankám. Pojistná částka u rizika smrti odpovídá výši závazku. Pojišťovny již dnes běžně nabízejí formu klesající pojistné částky, která se v čase snižuje úměrně postupně snižující se hodnotě závazku. Pojištění pro případ dožití a smíšená podoba životního pojištění, kde se klade důraz na dožití, jsou dnes využívány jako jeden z finančních instrumentů sloužící k zajištění příjmů v postproduktivním věku.

Z výše uvedeného vyplývá, že životní pojištění kryje pouze dvě základní pojistné události a tou jsou smrt a dožití. V návaznosti na to aby pojistitelé nabídli komplexnější pojistný produkt, lze k životnímu pojištění sjednat širokou škálu připojištění neživotního charakteru. Jedná se zejména o připojištění proti rizikům úrazu či nemoci.

3.1 Úmrtnostní tabulky

Jak již bylo naznačeno, tak úmrtnostní tabulky jsou základním nástrojem ke kalkulaci ryziho pojistného v životním pojištění. V tabulce je prezentován model úmrtnosti. „*Východiskem pro výpočet jednotlivých funkcí uváděných v úmrtnostní tabulce jsou pravděpodobnosti úmrtí ve věku x ... a pravděpodobnosti dožití ve věku x* “. (Cipra, 2006, str. 110)

V podmínkách ČR si každá životní pojišťovna může úmrtnostní tabulky sestavit buď sama (na základě dat z pojistného kmene), nebo může použít úmrtnostní tabulky sestavované Českým statistickým úřadem a upravit si je pro své specifické potřeby. Tabulky pak podléhají kontrole dohledového orgánu. Do 21. prosince 2012 byly používány úmrtnostní tabulky zvlášť pro muže a zvlášť pro ženy. Od 21. prosince 2012 musejí pojišťovny používat pouze tzv. unisexové sazby.

3.2 Pojistné

Celkové pojistné za životní pojištění (nazývané také jako brutto pojistné) se skládá ze dvou složek: ryzí (netto) pojistné a kalkulované správní náklady. Výpočet pojistného by mělo být založen na teoretickém principu ekvivalence, kdy by měly být příjmy a výdaje pojišťovny v rovnováze. To znamená, že výše kalkulovaného netto pojistného by měla pokrýt všechna budoucí pojistná plnění. (Ducháčková, 2009) V praxi většinou příjmy přesáhnou výdaje a pojišťovně tak vznikne nekalkulovaný zisk, který částečně odčerpá do akcionářského zisku a částečně ho navrátí klientům jako podíl na zisku. (Cipra, 2006)

Výpočet netto pojistného u životního pojištění je ovlivněn zejména dlouhodobým charakterem sjednávaných pojistných smluv, takže při jeho kalkulaci je důležité zahrnout faktor času. „*Proto je součástí těchto propočtů technická úroková míra prostřednictvím úrokového počtu, konkrétně se využívá úrokovacího faktoru (úročitele) a diskontního faktoru (odúročitele).*“ (Ducháčková, 2009, str. 123)

3.3 Druhy životních pojištění

V následující podkapitole budou krátce představeny jednotlivé podoby životních pojištění, které se postupem času vyvinuly. Kromě investičního životního pojištění, kterému bude podrobně věnována celá další kapitola.

3.3.1 Rizikové životní pojištění

Jde o čistou podobu pojištění pro případ smrti. Takže v případě že dojde k realizaci rizika, tedy smrti pojištěného, tak je obmyšleným osobám vyplacena sjednaná pojistná částka. Účel již byl naznačen, jde zejména o zabezpečení pozůstalých a náklady na pohřeb. Dále se toto pojištění formou dočasného pojištění používá k zajištění závazků především hypotečních úvěrů, kdy je případné pojistné plnění vinkulováno ve prospěch věřitele – banky. (Ducháčková, 2009)

V poslední době pojišťovny toto pojištění vracejí zpátky do svého portfolia a nabízejí k základnímu pojištění také širokou škálu připojištění neživotního charakteru. Cenová politika je u tohoto produktu pro klienta zajímavá. To lze přisoudit poptávce určité části zprostředkovatelů. Ti chtějí alternovat IŽP, tím sjednají zvláště rizikové životní pojištění a zvláště nabídnou investiční službu v podobě pravidelného investování do otevřených podílových fondů.

3.3.2 Důchodové životní pojištění

Toto pojištění kryje riziko dožití. Dožije-li se pojištěný sjednaného věku života, tak mu je v rámci sjednané pojistné částky vyplácen pravidelný důchod. S ohledem na způsob určení okamžiku vyplácení důchodu, lze pojištění rozdělit na pojištění ihned splatného důchodu a pojištění odloženého důchodu. Ihned splatný důchod vyžaduje vložení počátečního jednorázového pojistného. Naopak u pojištění odloženého důchodu je potřeba po sjednanou dobu platit pravidelné pojistné. Doba výplaty důchodu bývá buď ohraničena, nebo nebývá a potom je důchod vyplácen doživotně. (Ducháčková, 2009)

Nutno podotknout, že tento druh pojištění není v tuzemsku zastoupen. Jeho funkci přebírá dobrovolné penzijní spoření (v podmínkách ČR doplňkové penzijní spoření dříve penzijní připojištění).

3.3.3 Kapitálové životní pojištění

Jedná se o smíšené životní pojištění, které je považováno za klasické životní pojištění. Kryje tedy jak riziko smrti, tak také riziko dožití. Zaplacené pojistné se rozpadá na dvě části: jedna složka je spotřebována na rizikovou část (smrt) a druhou složku pojišťovna kumuluje v rezervě pojistného životního pojištění, kde prostředky zhodnocuje TÚM. Pojistník nenese investiční riziko, ale také nemůže ovlivnit rozhodnutí, kam se tyto prostředky budou investovat. To zůstává v kompetenci pojišťovny. Je obvyklé, že pojistníci jsou odměňováni formou podílů na přebytcích pojišťovny, pokud se jí daří.

Kapitálové životní pojištění je v podmínkách ČR daňově uznatelné, tedy lze si snížit daňový základ o část zaplaceného pojistného.

Toto pojištění lze považovat za předchůdce IŽP. Historicky je kapitálové životní pojištění nejprodávanějším produktem. (Daňhel aj., 2006)

3.3.4 Univerzální životní pojištění

Univerzální životní pojištění je transparentní produkt, který má podobu flexibilního smíšeného životního pojištění. Plnění je vyplaceno jak v případě smrti, tak v případě dožití se sjednaného věku. Pojištění nabízí možnost placení proměnlivého pojistného podle momentální finanční situace pojistníka, popřípadě nabízí úplné zastavení platby či možnost vypůjčit si. Zmíněná flexibilita umožňuje pojistníkovi uzavřít jednu pojistnou smlouvu na celý život a její nastavení měnit podle jeho aktuálních potřeb a možností. (Ducháčková a Daňhel, 2012) Od klasických životních pojištění se konstrukce univerzálního životního pojištění liší tím, že chybí příslušná pojistně technická rezerva a je nahrazena kapitálovou hodnotou. Část netto pojistného, která není určena na pokrytí rizik, je pak ukládána právě do této kapitálové hodnoty. (Daňhel aj., 2006)

Univerzální životní pojištění se prvně začalo nabízet v 70. letech minulého století v zemích, kde má odvětví životního pojištění silnou pozici, tedy Severní Amerika, Holandsko či Velká Británie. V USA je toto pojištění nabízeno jak ve variantě s fixní výší pojistného, tak také již zmíněnou flexibilní výší pojistného. S tím, že u flexibilní výše pojistného je přípustná míra flexibility v čase a frekvence změn uvedena v pojistných podmínkách. (Easton a Harris, 2007)

4 Investiční životní pojištění

IŽP patří mezi nejmladší produkty nabízené na trhu se životním pojištěním. Dlouho se předpokládalo, že životní pojištění je konstrukčně plně vyvinuto, avšak po zavedení nového flexibilního pojištění se pohled pojistných matematiků upřel právě směrem k životnímu pojištění. IŽP v rozvinutější podobě spojuje výhody univerzálního životního pojištění s možností investování. Rozvoj a oblibu si tento typ pojištění našel v 90. letech minulého století v anglosaských zemích v Evropě.

IŽP se řadí mezi smíšená životní pojištění, kdy jako základní pojištění je voleno mezi pojištěním pro případ smrti nebo pro případ dožití. Pojistné může být placeno běžně nebo jednorázovou formou. (Daňhel aj., 2006)

4.1 Pojmy

Nežli bude přistoupeno k samotnému popisu, tak je třeba zavést a vysvětlit některé vybrané charakteristické pojmy, které jsou obecně s životním respektive s IŽP spojeny.

Běžné pojistné – tj. takové pojistné, jehož výše je sjednána v pojistné smlouvě a které je pojistník povinen platit.

Mimořádné pojistné – tj. takové pojistné, které je zapláceno nad rámec dohodnutého běžného pojistného, výše mimořádného pojistného je stanovena samotným pojistníkem podle jeho vůle a finanční situace. Většina pojišťoven v pojistných podmínkách má zakotvenu minimální výši tohoto pojistného.

Indexace – je-li sjednána indexace pojištění, pak to znamená, že pojišťovna může zvýšit pojistné částky o procento, které reflektuje index růstu spotřebitelských cen publikovaný Českým statistickým úřadem. V souvislosti s navýšením pojistných částek dojde i k proporcionálnímu navýšení pojistného. Při navýšení pojistných částek indexací se nezkoumá aktuální zdravotní stav pojištěného.

Vinkulace – je možnost sjednat výplatu pojistného plnění ve prospěch třetí osoby, tato možnost se využívá například u úvěrů zejména hypotečních. V případě smrti pojištěného, který je zároveň příjemcem hypotečního úvěru, pojišťovna vyplácí pojistné plnění (ideálně ve výši dluhu) bance a po zemřelém nezůstává závazek, který by přešel na rodinu.

Podílová jednotka – je to elementární jednotka, která vyjadřuje podíl, který získá pojistník v daném fondu. Tyto jednotky se postupem času kumulují a používají se k výpočtu peněžních nároků plynoucích z pojištění.

Akumulační jednotky – jsou podílové jednotky nakupované z běžného nebo z mimořádného pojistného a tvoří hodnotu.

Počáteční jednotky – jsou takové jednotky, které se nakupují v prvních letech trvání pojistné smlouvy a které se nakupují z běžného pojistného podle předem daných pravidel a v určitém objemu. Tyto jednotky slouží k financování počátečních nákladů a jsou postupně rozpouštěny. Nutno však podotknout, že se poslední dobou od konstrukce pojištění s uplatněním počátečních jednotek ustupuje a používá je jen malé množství pojistitelů.

Podílový účet pojistníka – je individuální účet pojistníka vedený pojišťovnou ke konkrétní pojistné smlouvě. Účet je tvořen akumulací podílovými jednotkami.

Hodnota podílového účtu – nebo též kapitálová hodnota pojištění, je součin součtu podílových jednotek evidovaných na podílovém účtu pojistníka a aktuální nákupní cenou dané podílové jednotky.

Alokační poměr – je procentuální poměr, podle kterého se umísťuje zaplacené pojistné do fondů, které byly zvoleny v rámci investiční strategie klienta.

Automatická změna alokačního poměru – tzv. „investiční brzda“, kdy se ve sjednaném roce před koncem pojištění změní investiční strategie a investované pojistné je směřováno do fondu životního cyklu. V závislosti na zbývajícím čase se postupně mění složení portfolia z dynamického charakteru aktiv na konzervativnější, což je prováděno pomocí

přesunu akumulovaných podílových jednotek. Děje se tak z důvodu eliminace případné ztráty v důsledku výkyvu trhu těsně před koncem trvání pojištění.

Oceňovací den – tj. den, kdy pojišťovna stanovuje výši nákupní a prodejní ceny podílových jednotek v daném podílovém fondu. Interval oceňování se může u pojistitelů různit, některé pojišťovny oceňují na denní bázi, jiné třeba na týdenní.

Částečný odkup – po uplynutí předem stanovené doby od počátku pojištění, může pojistník zažádat o částečný odkup z aktuální hodnoty podílového účtu a to za předpokladu, že zůstatková hodnota podílových jednotek bude dostatečná k pokrytí rizikového pojistného a veškerých poplatků zpravidla až do konce pojištění. Většina pojišťoven má stanovenou minimální hodnotu částečného odkupu.

Odkupné – jde o část nespotřebovaného pojistného, kterou pojišťovna ukládá formou technických rezerv a je vypočítána pojistně matematickými metodami ke dni předčasného ukončení pojištění. Výše takového odkupného může být v prvních letech trvání pojištění nulová.

Pojištění v redukovaném stavu – je takový stav, kdy za pojistnou smlouvu není placeno běžné pojistné. Náklady na pojištění jsou strhávány z hodnoty podílového účtu do té doby, dokud je tato hodnota kladná, poté pojištění zanikne bez náhrady.

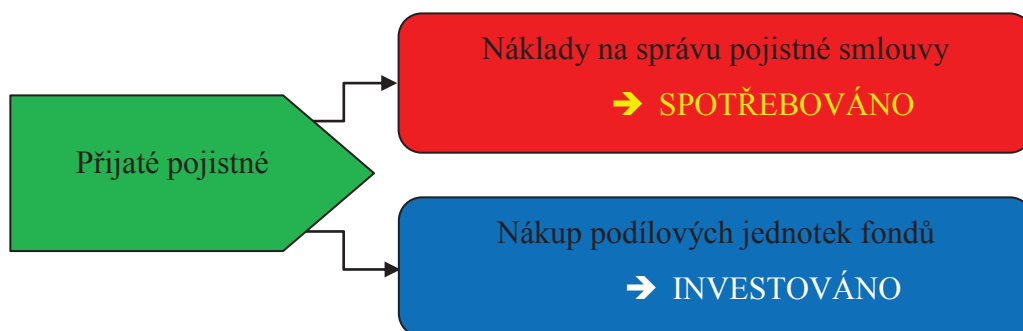
Obmyšlená osoba – je osoba, která byla vybrána pojištěným se souhlasem pojistníka v pojistné smlouvě a má právo v případě úmrtí pojištěného na pojistné plnění. Tato osoba může a nemusí být určena, případně může být vždy v průběhu trvání pojištění doplněna případně odvolána či změněna. Obmyšlených osob může být i více a pojistné plnění je pak rozděleno uvedeným procentuálním poměrem. Vyjádření obmyšlené osoby může být učiněno i příbuzenským vztahem (rodiče, manžel či manželka apod.).

Politicky exponovaná osoba – je relativně novým pojmem v oblasti pojištění, tento pojem je spojený se zabráněním využívání pojištění k legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu (povinnosti zakotveny v zákoně č. 253/2008 Sb.).

Specifikovaná americká osoba – je čerstvě nově zavedený pojem v důsledku platnosti zákona FACTA, který na základě mezivládní dohody vyžaduje, aby daňový rezidenti Spojených států amerických tuto skutečnost uvedli.

4.2 Princip

Přijaté pojistné pojišťovna rozděljuje na dvě složky. První složka je spotřebovávána na krytí nákladů spojených s vedením účtu klienta, ziskatelských nákladů či nákladů na rizikové pojištění přímo nebo pomocí nákupu počátečních jednotek. Druhá složka, což je zbytek přijatého pojistného, je alokována do podílových jednotek jednotlivých fondů podle zvolené investiční strategie pojištěného a z něho vyplývajícího alokačního poměru.

Obrázek 1: Princip IŽP

Zdroj: vlastní úprava dle ČAP

U starší generace IŽP bylo pojistné plnění v případě smrti pojištěného během trvání pojištění vyplaceno obmyšleným osobám, buď ve výši sjednané garantované pojistné částky, anebo byla-li hodnota podílového fondu vyšší, byla obmyšleným osobám vyplacena hodnota podílového fondu. Zato výše pojistného plnění v případě dožití závisela u starší generace pojištění pouze na aktuální hodnotě podílových jednotek na konci pojištění. (Daňhel aj., 2006)

Inovovaná podoba IŽP přichází s garantovaným minimálním pojistným plněním i v případě dožití. Takováto dodatečná garance odlišuje nové investiční pojištění od klasického investičního pojištění a dodává větší pocit bezpečí i klientům s vysokou měrou averze vůči riziku. (Daňhel aj., 2006)

I přes definovanou záruku pojišťovny je velikost pojistného plnění neurčitá. V případě dožití je uvažován stejný princip jako v případě smrti během pojištění. Je vyplacena vyšší částka, tedy hodnota podílového fondu nebo sjednané pojistné částky (dále jen PČ) pro případ dožití.

Tato inovovaná podoba IŽP s garantovaným minimálním pojistným plněním (dále jen PP) i v případě dožití je v Evropě využívána jako třetí pilíř důchodového systému. (Daňhel aj., 2006)

Toto nové IŽP s minimální garancí by mělo vyžadovat pokročilejší formy investování. Portfolio fondů by mělo být rozmanitější, měly by se objevit fondy zaměřené na investice čistě do peněžního trhu pro klienty s vysokou rizikovou averzí. Mohla by se objevit možnost investovat do běžně obchodovatelných tuzemských i zahraničních cenných papírů. (Daňhel aj., 2006)

4.3 Investování

Investiční strategie lze obecně rozdělit do tří kategorií, které se liší velikostí rizika. Tato velikost rizika nese poté i odpovídající efekt zhodnocení. Každý z nás má jinou míru sklonu k riziku, proto by na to mělo být pamatováno při sjednávání jakýchkoliv produktů, které mají investiční charakter. K rozpoznání naší averze vůči riziku může sloužit tzv. investiční dotazník, kdy je pomocí vhodně položených otázek zjištěna míra sklonu k riziku a na základě vyhodnocení doporučena vhodná strategie. Takovýto dotazník musí být součástí návrhu pojistné smlouvy. Je otázkou, jakou měrou je při sjednávání pojištění zaměstnanci pojišťovny respektive pojišťovacími zprostředkovateli využíván a jak velký podíl má na výsledku případná výpomoc při vyplňování.

4.3.1 Investiční strategie

Nespotřebovávaná část pojistného, která je investována, je alokována do požadovaných fondů, dle uvážení a na zodpovědnost pojištěného pomocí alokačního poměru. Klient volí z nabízených fondů a přiřazuje k nim procentní body, přičemž součet všech procent musí

být vždy roven 100. Klient má v podstatě dvě možnosti, buď si sestaví portfolio sám a rozdělí svoji investici poměrně mezi fondy s různými rizikovými profily, nebo si vybere předpřipravený mix sestavený z různorodých fondů a daným alokačním poměrem, který dopovídá jeho investorské povaze vyhodnocené na základě investičního dotazníku.

Obecně lze nabízené investiční strategie, které jsou v rámci IŽP klientům nabízeny, rozdělit do tří kategorií, které odpovídají investičním profilům:

- 1) **Konzervativní investiční strategie** – nese nejnižší riziko. S nejnižším rizikem je spojeno také nízké zhodnocení vložených investic. Fondy s konzervativní investiční strategií investují drtivou většinu vložených prostředků do málo rizikových komodit či finančních instrumentů, jako jsou například dluhopisy států nebo velkých podniků. Dále se investuje do fondů peněžního trhu. Minimálně se investice ukládají do akciových fondů.
- 2) **Vyvážená investiční strategie** – je strategie středního rizika. Klienti s takovouto investiční strategií hledají vyvážený poměr mezi rizikem a vyšší zhodnocení. Portfolio fondů s vyváženou investiční strategií investuje kolem 40 % do dluhopisových fondů a obdobnou výši investuje do akcií. Zbytek poté ukládá do fondů peněžního trhu.
- 3) **Dynamická investiční strategie** – riziko takovéto strategie je velice vysoké, avšak případné zhodnocení dosahuje nejvyšší úrovně. V případě, že si klient zvolí takovouto strategii, musí počítat s tím, že cenou vyššího zhodnocení bude veliké kolísání hodnoty podílového fondu. Fond s dynamickou investiční strategií investuje opačným způsobem než konzervativní, tedy drtivou většinu peněz ukládá do akcií a velmi malou část do dluhopisů nebo třeba do nemovitostního fondu.

V současné době pojišťovny nabízejí širokou škálu fondů. Využívají zkušeností investičních společností a nabízejí v rámci portfolia také jimi sestavené fondy. Škála je opravdu bohatá, proto lze najít v nabídkách podílové fondy různého zaměření. Takže pojistník může investovat i podle svého přesvědčení a citění. Klasické fondy investují do korporátních akcií a dluhopisů podniků celosvětově známých značek kótovaných na burze nebo do podniků, které se nacházejí jen v určité geografické oblasti. Dále investují do komodit (zejména ropa, uhlí, drahé či průmyslové kovy a zemědělské plodiny)

respektive do instrumentů od nich odvozených, do státních dluhopisů států napříč kontinenty či do fondu peněžního trhu, který přináší dobře likvidní aktiva formou termínovaných vkladů a pokladničních poukázek renomovaných bank. V portfoliu nabízených podílových fondů, lze také najít fondy, které investují úzkoprofilově například do společností, které se zabývají výrobou a vývojem léků, energetikou, ekologickou výrobou, biozemědělstvím, recyklováním, inovacemi nebo obnovitelnými zdroji. Není výjimkou, že podílové fondy investují hojně do nemovitostí či uměleckých sbírek.

4.3.2 Investiční dotazník

Problematika investičního dotazníku může být složitější, než by se mohlo na první pohled zdát. Podoba dotazníku (zejména věcný obsah otázek) není nikterak regulována, takže si jednotlivé pojišťovny investiční dotazník sestavují dle svého uvážení. Samozřejmě zde existuje argument, zda je taková regulace na místě, když by měl mít investiční dotazník spíše informativní charakter a ve výsledku záleží na konečném rozhodnutí pojistníka, do jakých fondů investuje. Důležité však je, aby měl tento dotazník dostatečnou vypovídající hodnotu a byl při rozhodnutí platnou pomůckou. Pojištění bývá často vnímáno jako komplikovaný finanční nástroj a snahou pojišťoven je jeho zjednodušení, což může vést i ke zjednodušení souvisejících dokumentů, tedy i investičního dotazníku. Tím může utrpět jeho vypovídající hodnota.

Rozdílnost obsahu dotazníků napříč pojišťovnami může vést v důsledku k rozdílnému stanovení investičního profilu a od toho odvislé vybrané investiční strategie. Předpokladem je, že by investiční profil stejné osoby neměl u různých pojišťoven vycházet diametrálně odlišně, tedy u jedné pojišťovny by zkoumané osobě na základě vyplněného dotazníku bylo doporučeno investování do dynamicky laděných investičních nástrojů a u jiné naopak do nástrojů konzervativních. Mohlo by však dojít k rozmělnění hranic mezi přílehlými strategiemi, což může být důsledek citlivosti jednotlivých investičních dotazníků.

Ke zjištění této skutečnosti bylo v rámci této diplomové práce přistoupeno k experimentu. Cílem bylo zjistit existenci či neexistenci variability výsledku vyhodnocení investičního profilu u dané osoby napříč pojišťovnami. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 97 respondentů, kterým byly předloženy investiční dotazníky tří různých pojistitelů. Výběr

pojistitelů byl zvolen podle aktuálního tržního podílu na předepsaném pojistném za životní pojištění⁷, dle kterého byly vybrány první tři pojišťovny s největším podílem. Jedná se o tyto pojišťovny: Česká pojišťovna (dále jen ČP), a.s., Kooperativa pojišťovna (dále jen KOOP), a.s., VIG a Pojišťovna České spořitelny (dále jen PČS), a.s., VIG. K provedení experimentu byly použity investiční dotazníky přikládané k těmto IŽP: Flexi (PČS), Perspektiva 7BN (KOOP) a Můj život (ČP), které jsou k nahlédnutí jako obrázek 5, 6 a 7 v Příloze C této diplomové práce.

4.3.3 Hodnocení experimentu

Při šetření byly využity dotazníky jak v analogové podobě, tak bylo přistoupeno k dotazování formou internetového dotazníku. Z pohledu pohlaví a věku lze skupinu respondentů považovat za vyváženou. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 53 žen a 44 mužů ve věku od 18 do 65 let. Vyhodnocení jednotlivých investičních profilů všech 97 respondentů lze nalézt v tabulce 12 v Příloze B této práce.

ČP ve svém investičním dotazníku pokládá případnému zájemci o IŽP 5 otázek s tím, že každá má několik bodově ohodnocených odpovědí. Podle počtu nasbíraných bodů je vyhodnocen investiční profil jedince a doporučena investiční strategie. Stejným způsobem postupuje i PČS. Dotazník KOOP obsahuje 10 otázek se třemi možnými odpověďmi a investiční profil je stanoven na základě nejfrekventovanější odpovědi (tj. a, b nebo c).

Pokládané otázky napříč pojišťovnami lze rozdělit do tří okruhů. První okruh otázek se věnuje dosavadním zkušenostem s investováním skrze různé investiční nástroje. Druhý se zaměřuje na časový horizont případné investice a třetí okruh otázek testuje zájemcovy reakce ohledně prudkých výkyvů na kapitálovém trhu. Lze konstatovat, že investiční dotazník PČS je sestaven pro začínajícího investora poměrně nevhodně, jelikož klade větší

⁷ Viz výroční zpráva ČAP za rok 2013, dostupná z: <<http://www.cap.cz/images/o-nas/vyrocnizpravy/2013.pdf>>

důraz na dosavadní zkušenosti než na zkoumání obecného přístupu k investování a vztahu k riziku.

Výsledky zkoumání ukázaly, že se předpoklad o neexistenci protipólově odlišného investičního profilu napříč pojišťovny na zkoumaném výběru respondentů de facto potvrdil. Pouze u 3 z 97 respondentů se objevil výkyv, tedy že jednou pojišťovnou byl respondent vyhodnocen jako dynamický typ investora a druhou pojišťovnou jako konzervativní investor, což mohlo být také způsobeno nepochopením obsahu otázek. U dvou z těchto tří respondentů (což jsou 2 % z celkového počtu) se dokonce objevily všechny tři typy investičního profilu. Přibližně 33 %, tedy 32 z 97 respondentů, bylo vyhodnoceno napříč pojišťovny homogenně. Zbývajících 65 % dotazovaných (což odpovídá 63 respondentům) mělo shodu ve vyhodnoceném investičním profilu u dvou ze tří pojišťoven. Nejčastější shoda na stanoveném investičním profilu zájemce o pojištění byla kombinace shody u KOOP a PČS a kombinace shody u KOOP a ČP, a to v případě 24 respondentů. Kombinace shody u ČP a PČS nastala u 15 dotazovaných.

Z výše uvedeného je patrné, že se druhá hypotéza předpokládající rozmělnění hranic mezi přílehlými strategiemi potvrdila. Samozřejmě je třeba zopakovat, že investiční dotazník má spíše informativní charakter a měl by sloužit zájemci k prozkoumání jeho investorského zaměření a k správnému zvolení investiční strategie. Lze však doporučit, aby v rámci větší transparentnosti a zjednodušení procesu sjednávání vznikla diskuze nad jednotnou podobou a obsahem investičního dotazníku. Na což by mělo navazovat uplatnění takto jednotného investičního dotazníku v praxi, a to nejlépe formou samoregulačního opatření na úrovni České asociace pojišťoven (dále jen ČAP).

4.4 Pozitivní stránky IŽP

Následující pozitivní stránky IŽP mohou nastítnit důvody, proč si toto pojištění sjednat.

4.4.1 Daňová uznatelnost

Asi nejviditelnější výhodou sjednání IŽP je jeho daňová uznatelnost. Jelikož je zde snaha státu stimulovat své občany, aby se aktivně připravovali na možný pokles příjmu v postproduktivním věku, tak se snaží zatraktivnit finanční nástroje, které mohou tento propad zmírnit tím, že si do nich občané budou část svého současného příjmu odkládat. Jedná se zejména o penzijní produkty a o různé druhy životního pojištění. K tomuto stát využívá daňovou politiku tak, že umožňuje všem svým občanů za určitých podmínek snížit daňový základ o platby do těchto finančních instrumentů.

V podmínkách ČR je možné, aby si pojistník mohl odečíst od základu daně částku až 12 000 Kč za každý rok trvání pojištění, což odpovídá daňové úspoře až 1 800 Kč. Dále je zaměstnavateli umožněno, pokud přispívá svému zaměstnanci na životní pojištění, odečíst si od základu daně v souhrnu až 30 000 Kč, přičemž zaměstnanec je osvobozen od daně z takovýchto příspěvků. V případě zrušení pojištění, na které byl uplatňován odpočet od základu daně, je pojištěný povinen vrátit rozdíl, který daňová úleva činila za celou dobu trvání smlouvy. Promlčecí lhůta pro nesplnění této povinnosti je tříletá, po které už nemůže finanční úřad po pojistníkovi tuto povinnost vymáhat. Povinnost zpětného dodanění se neuplatňuje, pokud odkupné nebo kapitálová hodnota ze zrušeného pojištění převede na pojištění nové.

Daňová uznatelnost investičního životního pojištění se řídí zákonem 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. Pojištění je daňově uznatelný odpočet, pokud splní všechny zákonné podmínky:

- pojistník je shodný s pojištěným,
- doba trvání pojištění je alespoň 5 let,
- pojištění je sjednáno minimálně do roku, kdy pojištěný dosáhne 60 let,
- výplata pojistného plnění nenastane dříve, než pojištěný dosáhne 60 let,
- pojistná smlouva musí být sjednána buď pro riziko dožití, nebo smrt a dožití.

Od 1. ledna 2015 vešla v platnost novela zákona o dani z příjmů č. 267/2014 Sb., která rozšiřuje podmínky daňové uznatelnosti o zákaz provádění částečných výběrů a v případě zrušení smlouvy povinnost dodanit daňové odpočty za 10 let zpětně (od účinnosti tohoto zákona). Snahou této novelizace je zamezení praxe, kdy zaměstnavatel využíval tzv. „průtokových pojištění“, kdy část mzdy zaměstnance byla zaměstnavatelem poukázána na životní pojištění, kde byl nastaven automatický odkup, takže peníze byly okamžitě vyplaceny na účet zaměstnance. Zaměstnavatel tak ušetřil část svých nákladů, jelikož z této části mzdy nemusel odvádět sociální a zdravotní pojištění, pouze podléhala 15% dani.

4.4.2 Transparentnost

Každému klientovi je po sjednání IŽP založen individuální účet – podílový účet, na kterém je jasně vidět aktuální hodnota podílových jednotek. Dochází k takovému zhodnocení, které náleží velikosti podílu v jednotlivých fondech a ne k poměrnému dělení jako u jiných typů životního pojištění.

4.4.3 Komplexnost pojistné ochrany

Pojišťovny nabízejí k tomuto typu pojištění velice širokou škálu připojištění. Takže v rámci jedné pojistné smlouvy je možno pamatovat takřka na všechny pojistné události, které v životě mohou nastat. Navíc se toto pojištění od všech předchozích liší poměrně vysokou flexibilitou, což se odvíjí od záměru pojišťoven, aby toto pojištění klientovi vystačilo na celý život.

4.4.4 Vlastní investiční strategie

Tento faktor je pojišťovnami asi nejvíce zviditelňován. Snaha pojišťoven konkurovat investičním společnostem se podepsala na podobě tohoto pojištění. Klient si může sám určit podle svého vlastního uvážení a pocitu do jakých fondů nabízených pojišťovnou a v jakém poměru bude investováno placené pojistné.

Pojistník, tím že má tuto volbu výběru, na sebe přenáší riziko spojené s investováním. Žádná pojišťovna v takovémto produktu nezaručuje návratnost vložených investic. Investuje se do tzv. fondu fondů. Může být občas složité dobrat se k poslednímu článku řetězu investování. I přesto, že pojistník vybírá investiční strategie, tak konečné rozhodnutí, které dluhopisy nebo akcie budou obchodovány v rámci fondu, má vždy portfolio manažer. Takže pojistník si volí investiční strategii, ale tím jeho rozhodování vlastně končí. Jediné co pojistník aktivně řídí, jsou alokační poměry mezi jednotlivými fondy.

4.5 Negativní stránky IŽP

Následující negativní stránky IŽP mohou být důvodem, proč by si případný zájemce o tento pojistný produkt měl sjednání dobře rozmyslet.

4.5.1 Negarantovaná výše zhodnocení

Na jedné straně je výhoda možnosti zvolení si vlastní investiční strategie, na druhé straně daň za tuto výhodu, tedy to, že investiční riziko nese pojistník, který nemá nijak smluvně garantováno (oproti jiným druhům životního pojištění) zhodnocení vložených prostředků. Takže negativní situace na finančních trzích může mít vliv na nulovou hodnotu kapitálové hodnoty pojištění. Existují však stabilizační mechanismy v rámci pojištění, které mohou klientovi pomoci. Jde zejména o zamykání výnosů, kdy v případě, že investice dosáhne určité úrovně zhodnocení, tak je část přesunuta z rizikového fondu do méně rizikového fondu například z dynamického do fondu peněžního trhu. Dále lze využít program životního cyklu, kdy před koncem pojištění se pomalu mění rozložení alokačního poměru. Takže poslední rok trvání pojištění je drtivá část investována do málo rizikových aktiv. Lze tímto předejít velké ztrátě těsně před koncem pojištění v případě, že kapitálový trh zaznamená nepříznivý výkyv.

4.5.2 Není pro každého

Ač je tento produkt masivně nabízen a sjednáván pojišťovnami respektive pojišťovacími zprostředkovateli, měl by být profilován pouze na úzkou skupinu potenciálních klientů, kteří by se dali charakterizovat jako uvědomělí investoři s menší averzí vůči riziku a kteří si uvědomují jistou volatilitu kapitálových trhů. Jak uvádí Ducháčková a Daňhel (2012) tak průzkumy ukázaly, že čtyři pětiny klientů jsou tzv. riziko averzní.

Toto si pojišťovny poslední dobou uvědomují, takže v rámci nabízených strategií investování nabízejí také „garantovaný“ fond. Ve smlouvě je zakotveno procentní zhodnocení, kterým jsou alokované podílové jednotky garantovaně zhodnoceny. Pojišťovny u těchto garantovaných fondů nabízejí minimální zhodnocení, které většinou odpovídá TÚM. I přesto je nositelem investičního rizika pojistník.

4.5.3 Cena pojištění

Požizovací náklady na tento pojistný produkt jsou nejvíce ovlivňovány výší provize, kterou pojišťovna musí vyplatit PZ. Výše takové provize se pohybuje kolem dvojnásobku ročního pojistného. I to je jeden z důvodů, proč je tento produkt tak masivně nabízen. Druhou stránkou věci jsou poplatky, které si pojišťovny účtují za různé úkony spojené s pojištěním. Občas je poměrně složité rozklíčovat, které poplatky se vůbec v rámci pojištění strhávají. Některé pojišťovny sazebník poplatků nemají jako součást pojistných podmínek a mají ho pouze k nahlédnutí na svých pobočkách nebo v lepším případě dostupný na svých internetových stránkách. To snižuje transparentnost produktu.

Na druhou stranu je také důležité říci, že pokud by pojistník dodržel sjednanou pojistnou dobu a pojištění nevypověděl dříve, tak by se daly náklady na pojištění brát jako únosné. Bohužel statistiky uvádějí, že životnost smluv je v průměru osmi až deseti let, přičemž se smlouvy sjednávají zpravidla na dvacet a více let. To může být důsledkem i vývojem nových pojistných produktů.

Asi nejnákladnější je stav, kdy je IŽP tzv. přepojišťováno, tedy po uplynutí prvních dvou let je smlouva vypovězena a sjednána jiná se stejnými nebo obdobnými parametry u jiné

pojišťovny a pojistníci tak platí počáteční náklady znovu. Tato nekalá obchodní praktika jde k tíži nečestným zprostředkovatelům.

4.6 Připojištění k investičnímu životnímu pojištění

Pojišťovny v rámci IŽP nabízejí širokou škálu připojištění neživotní povahy, jak už bylo výše naznačeno. Tato připojištění lze rozdělit obecně do tří kategorií, a to na úrazová, nemocenská a ostatní připojištění.

4.6.1 Úrazová připojištění

Smrt následkem úrazu – rozšiřuje základní pojištění o událost, kdy smrt nastane následkem úrazu. Aby bylo vyplaceno PP, tak si pojišťovny podmiňují, že smrt musí nastat maximálně do jednoho roku od úrazu.

Smrt následkem úrazu ve vozidle – svojí podstatou opět rozšiřuje stávající základní pojištění. Svojí specifičností je nastání takovéto události méně pravděpodobné, proto toto připojištění bývá relativně levné z pohledu vysokých PČ.

Trvalé následky úrazu s progresivním plněním – násobek progresivního plnění se u jednotlivých pojišťoven může lišit, nejběžněji se plní až do pětinasobku základní PČ dle ohodnoceného rozsahu trvalých následků. Rozsah trvalých následků úrazu se určuje procenty a je uveden v tzv. oceňovacích tabulkách pojišťoven, které se napříč pojišťovnami liší. Progresivní plnění je neustále rozšiřováno, takže se na trhu můžeme dnes setkat i s osminásobnou progresí v případě 100% ohodnocení úrazu. Lineární plnění už dnes skoro žádná pojišťovna nenabízí. Mezi pojistiteli existuje rozdílné metody provedení podoby progresie, proto se můžou lišit způsoby výpočtů a hranice progresie. Pojišťovny obvykle posuzují ustálení trvalých následků nejpozději do 2 let od úrazu.

Invalidita následkem úrazu – pokud úraz zanechá trvalé následky velkého rozsahu a pojištěný je ČSSZ uznán invalidním nějakého stupně, tak je poté vyplacena sjednaná pojistná částka, která může pojištěnému pomoci například s úpravou bydlení apod. Nutno však podotknout, že drtivá většina přiznaných invalidních důchodů je v důsledku nemoci.

Doba nezbytného léčení úrazu – je připojištění, které de facto řeší výplatu bolestného (satisfakce za protrpěnou bolest) za definované úrazy, které jsou obsaženy v tzv. oceňovacích tabulkách a primárně neřeší případný pokles příjmů pojištěného. Oceňovací tabulky jsou sestavovány pojišťovnami a napříč trhem se liší. Tabulky obsahují definované úrazy a k nim příslušné maximální doby léčení úrazu, tedy počet dnů, za který budou pojišťovny plnit. Pojišťovny uplatňují karenční dobu, tedy minimální dobu, po kterou musí být úraz léčen. Plnění probíhá výplatou sjednané denní dávky násobené počtem dní skutečného léčení (maximálně však počtem dní určených v oceňovacích tabulkách). Toto připojištění bývá z pohledu výše pojistné částky relativně drahé a i přesto je hojně sjednáváno. Obecně lze říci, že se celkové měsíční pojistné prodraží zhruba o částku, která odpovídá výši stanovené denní dávky. Existuje i alternativní varianta, kdy si pojištěný nestanovuje denní dávku, ale fixní pojistnou částku a v oceňovacích tabulkách pojišťoven mají definované úrazy přiřazená procenta. Výplata je realizována procentním podílem (popřípadě součtem procent, jeli více úrazů na jednou) z pojistné částky.

4.6.2 Nemocenská připojištění

Denní dávka při pobytu v nemocnici – je připojištění, které se vztahuje na pobyt v nemocnici nejen v důsledku nemoci, ale také úrazu. Z pohledu výše pojistné částky bývá relativně levné. Pojištěnému toto připojištění může posloužit k vyrovnání nákladů spojených s nadstandardními službami (např. pokoj) nebo s pacientovou spoluúčastí na péči. Každá pojišťovna si pro tento typ připojištění stanovuje čekací dobu (dobu od počátku pojištění, po kterou toto nelze využít), která je obvykle 3 měsíce respektive 8 měsíců v případě těhotenství a porodu. Vyplacená je sjednaná částka za každý den hospitalizace, kdy první a poslední den se sčítají a berou jako jeden.

Velmi závažná onemocnění – nebo také kritická onemocnění. V případě indikace jednoho z vyjmenovaných závažných onemocnění (např. rakovina, mozková obrna, selhání ledvin, slepota, ochrnutí a další) je pojištěnému vyplacena sjednaná PČ. Pro toto připojištění je typické stanovení doby přežití, jímž je podmíněno plnění. V poslední době společností rezonují témata civilizačních chorob a pojišťovny na toto reagují. Proto neustále rozšiřují

seznam diagnóz chorob, za které plní. Seznam diagnóz se v jednotlivých pojišťovnách poměrně liší. Toto připojištění je vhodné v případě, že pojištěný má pro určité onemocnění predispozice. Někteří pojistitelé pomalu začínají vyčleňovat onkologické choroby do samostatného připojištění a dále je formou balíčku uzpůsobují pohlaví pojištěného.

Invalidita – v případě, že je pojištěný uznán ČSSZ invalidním určitého stupně, tak pojišťovna vyplácí sjednanou PČ nebo plnění formou pravidelného důchodu. Některé pojišťovny výplatu ještě podmiňují přezkoumáním zdravotního stavu vlastním lékařem. Pojišťovny nabízejí připojištění obvykle v mixu II. a III. stupeň invalidity nebo samostatně III. stupeň invalidity. Některé rozšiřují balíček o I. stupeň a některé zavádí dokonce IV. stupeň, který není v ČR součástí nemocenského systému. Spíše, než invaliditu pouze následkem úrazu se klientům doporučuje sjednat si invaliditu způsobenou nemocí a úrazem, avšak toto pojištění bývá z pohledu pojistné částky poměrně drahé. Někteří pojistitelé dnes již běžně nabízejí i klesající pojistné částky a to i v kombinaci s konstantními PČ u tohoto typu připojištění.

Pracovní neschopnost – je-li důsledkem nemoci či úrazu pojištěný uznán neschopným práce, pak mu může pomoci toto připojištění, kdy mu může pojišťovna doplatit ztrátu na výdělku. Proto je nutné stanovit správně denní dávku, tak aby tato dávka v součtu s nemocenskou dávkou dala dohromady příjem pojištěného, na který je zvyklý v případě, že není v pracovní neschopnosti. Toto připojištění je obvykle nabízeno s výplatou od 15. nebo 29. dne. Klientům je toto připojištění doporučováno sjednat, obzvláště u dlouhodobých pracovních neschopností může dojít k dlouhodobému propadu příjmů, který může mít pro pojištěného fatální následky. V případě dlouhodobé pracovní neschopnosti některé pojišťovny přistupují k progresi denní dávky. Nutno podotknout, že toto připojištění neslouží k obohacení pojištěného (což platí o pojištění obecně), ale k pokrytí propadu příjmů, takže pojistitelé vyžadují na svých klientech potvrzení o příjmu od jejich zaměstnavatelů.

4.6.3 Ostatní připojištění

Zproštění placení – v případě, že je pojištěnému přiznán III. stupeň invalidity a je tak plně invalidní a je-li toto připojištění sjednáno, tak se pojišťovna zavazuje převzít povinnost platit pojistné za celou pojistnou smlouvu po dobu trvání invalidity.

Asistenční služby – toto připojištění v sobě zahrnuje především služby zaměřené na informace v oblasti zdravotnictví, rady odborného lékaře na telefonu a pomoc při zprostředkování vyšetření v co nejkratším možném termínu. V současné době se pojišťovny snaží o rozšíření nabízených služeb, takže jsou dnes už běžně zahrnovány služby typu péče o domácnost během léčení pojištěného zahrnující běžný úklid, zabezpečení nákupů, venčení domácích mazlíčků či vybírání poštovní schránky, péče o děti a seniory (tedy osoby blízké), donáška obědů a večeří, ale také potřebných léků apod.

4.7 Výluky z pojištění a připojištění

Obecné výluky, které vylučují pojistné plnění nebo dávají možnost pojišťovně výrazně krátiť pojistné plnění vztahující se na životní pojištění:

- při pokusu nebo dokonání sebevraždy⁸,
- při smrti pojištěného v důsledku nebo v souvislosti s teroristickým útokem, občanskou válkou, válečnou invazí, občanskými nepokoji, revolučními událostmi, převraty nebo mezinárodní mírovou misí,
- při smrti v důsledku požití návykových látek a jedů.

Obecné výluky pro úrazová připojištění, kdy pojistitel neposkytuje pojistná plnění:

- při úrazu v důsledku nebo souvislosti s občanskou válkou, teroristickým útokem, válečnou invazí, občanskými nepokoji, revolučními událostmi, převraty nebo vnitrostátními násilnými nepokoji a stávkami,

⁸ Některé pojišťovny uplatňují čekací dobu 2 roky, poté plní i v případě sebevraždy.

- při úrazu v souvislosti s řízením motorového vozidla při automobilových či motocyklových soutěžích včetně přípravy na ně,
- při úrazu v souvislosti s pilotováním letadla, výjimku tvoří piloti, kteří pilotování vykonávají jako svou práci, tato výlučka se vztahuje také na ultralehká letadla, paragliding, létání balónem či seskok s padákem,
- úraz při výkonu horolezeckého sportu, vysokohorské turistiky, lovu spojeném s jízdou na koni, hloubkového potápění s dýchacím přístrojem a vyjmenovaných extrémních sportů,
- při úrazu v důsledku řízení motorového vozidla, pro něž neměl pojištěný v době pojistné události oprávnění.

Výlučky pro nemocenská připojištění, kdy pojistitel neposkytuje pojistná plnění:

- při nemoci, jež vznikla před počátkem pojištění,
- při nemoci v důsledku přímého nebo nepřímého působení jaderné energie,
- při hospitalizaci pojištěného v protialkoholní či psychiatrické léčebně a léčebně dlouhodobě nemocných,
- při pobytu v lázeňských zařízeních, sanatoriích a rehabilitačních zařízeních,
- při pobytu v nemocnici v souvislosti s těhotenstvím neuplynula-li čekací doba.

4.8 Nákladové ukazatele

Jedna z negativních vlastností IŽP, která jde tomuto pojištění k tíži, je složitost poplatkové struktury. Pojišťovny bohužel nemají v ČR legislativně zakotvenou povinnost poplatky zveřejňovat a mnohdy nejsou poplatky ani součástí pojistných podmínek⁹. S ohledem na tento fakt a skutečnost masivního sjednávání tohoto druhu pojištění začaly vznikat nákladové ukazatele, které se snaží vnést do poplatkové struktury trochu světla a které se snaží ukázat, kolik tento druh pojištění „stojí“ celkově a má případným zájemcům o IŽP

⁹ To se může brzy změnit, jelikož v současné době (duben 2015) je v legislativním procesu novelizace zákona č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích, která ve svém návrhu předpokládá povinnost informovat pojistníka o nákladech také formou standardizovaných ukazatelů nákladovosti. Znění zákona se zapracovanými změnami je dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=112824>>

nastínit, kolik ho bude stát předčasné vypovězení smlouvy, jelikož většina pojišťoven si strhne většinu poplatků v prvních letech trvání smlouvy.

Za posledních deset let vzniklo takových ukazatelů hned několik. V některých zemích (Nizozemsko, Německo či Maďarsko) pojišťovny musejí vybraný standardizovaný nákladový ukazatel zveřejňovat povinně. V ČR taková povinnost zatím není, jak již bylo naznačeno, ale určitý zlom přeci jenom nastal. Od 1. ledna 2015 se zavázali členové ČAP v rámci samoregulačních opatření zveřejňovat u každé smlouvy Standardizovaný ukazatel nákladovosti (SUN), který má formou koláčového grafu ukazovat rozpad přijatého pojistného za celou dobu trvání pojistné smlouvy – na riziko, investice a poplatky. Zavázali se také zveřejňovat hodnotu nákladovosti všech svých investičních fondů a kompletní sazebníky poplatků u všech nabízených IŽP. (ČAP, 2014)

V Nizozemí s problematikou kolem nákladovosti IŽP došli tak daleko, že byl ustanoven finanční ombudsman zaměřený na IŽP a stanovena maximální míra nákladového ukazatele (ukazatel se nazývá Wabeke, je pojmenovaný právě po finančním ombudsmanovi). (Kalvoda, 2010)

Bohužel nelze vybrat pouze jeden nejlepší ukazatel, jelikož každý znázorňuje něco jiného. Proto je nejlepší v praxi při porovnání kombinovat několik nákladových ukazatelů najednou.

4.8.1 Product Expanse Ratio (PER)

Tento ukazatel vznikl v roce 2007. Na jeho vzniku se podílel tým, který se věnuje internetovému projektu produktovelisty.cz, jenž se snaží přispět k transparentnosti různých druhů finančních nástrojů. PER se vypočítá jako podíl celkově zaplacených poplatků a celkově zaplaceného pojistného. Nevýhodou je, že neumí pracovat s hodnotou peněz v čase. Například hodnotu $PER = 12,5 \%$ lze interpretovat tak, že z celkového zaplaceného pojistného připadne 12,5 % na poplatky. Je tedy pro klienta žádoucí, aby hodnota tohoto ukazatele byla co nejnižší. (Kalvoda, 2010)

4.8.2 Total Expense Ratio (TER)

TER doplňuje ukazatel PER, který se zaměřuje na poplatky účtované pojišťovnou za správu pojištění. Ukazatel TER se zaměřuje na nákladovost jednotlivých fondů, do kterých je v rámci IŽP investováno. TER je třeba rozlišovat a porovnávat pro jednotlivé investiční charaktery fondů. U fondů investujících do peněžního trhu bude hodnota TER nižší a u fondů investujících do akcií lze tuto hodnotu očekávat vyšší. Tento ukazatel totiž udává podíl celkových ročních provozních nákladů za správu aktiv a celkového objemu aktiv spravovaných fondem. Obecně lze tedy dojít k závěru, že objemově větší fondy dokážou díky úsporám z rozsahu hodnotu tohoto ukazatele snížit. TER sice snižuje výkonnosti jednotlivých fondů, ale výkonnost jako takovou nehodnotí. Tedy například pokud je TER pro akciový fond = 2,5 % a fond zhodnotí aktiva za rok o 7 %, tak skutečný výnos investice činí 4,5 %. (Fojtík, 2012)

4.8.3 Typická absolutní nákladovost konstrukce (TANK)

TANK vznikl v roce 2007. Jedním z autorů tohoto ukazatele je Vít Kalvoda a poprvé byl TANK představen v časopise Fond Shop. Jeho výpočet je poměrně jednoduchý, je však důležité znát veškeré účtované poplatky na straně pojišťovny. Hodnota TANKu se vypočítá jako podíl všech zaplacených poplatků a ideální hodnoty modelové investice s předpokládaným procentem zhodnocení. Ukazatel tedy říká, o kolik procent se sníží výsledné zhodnocení investice při srovnání s ideální bezpoplatkovou situací. Například pokud vyjde TANK 15 %, lze očekávat na konci investování 85 % předpokládané budoucí hodnoty investice (tedy té zhodnocené o předpokládané procento). Výhodou tohoto ukazatele je, že ho lze použít pro všechny druhy investičních nástrojů, u kterých je dobře známá poplatková struktura. (Orava, 2010)

Ukazatel se vypočítává pro různé doby investičního horizontu, odtud TANK10, TANK20, TANK30 a TANK40. Ukazatel TANK má několik forem. Jedna z nich je anualizovaný TANK (aTANK), který říká, o kolik procent sníží poplatky roční zhodnocení investice. Další je pTANK, který vyjadřuje počet měsíčních plateb, které budou použity na počáteční náklady. (Orava, 2010)

4.8.4 Ryzí index pojištění (RIP)

RIP vznikl v roce 2014 a jeho autorem je Dušan Šídlo, analytik společnosti Broker Trust. Tento ukazatel se od předešlých výrazně liší, jelikož se zaměřuje na tu část placeného pojistného, kterou si pojišťovny účtují za pojištění rizika smrti a která je spotřebována. Při výpočtu se vychází z hodnoty účtovaného rizikového pojistného, která je porovnávána s hodnotou ryzího pojistného, jež je vypočítána na základě úmrtnostních tabulek zveřejněných Českým statistickým úřadem. RIP tedy říká o kolik procent je cena za pojištění rizika úmrtí vyšší, než ryzí pojistné a ukazuje tím na velikost nákladové a ziskové přírážky pojišťovny. (Šídlo, 2014) Aktuální hodnoty ukazatele RIP pro vybraná IŽP lze nalézt v příloze A této diplomové práce jako obrázek 3.

5 Komparace s ostatními finančními produkty

IŽP není jediným finančním instrumentem na trhu, pomocí kterého lze za určitých podmínek kumulovat finanční prostředky. Existuje více finančních produktů a řadu z nich lze využít například i na financování doby postproduktivního věku jedince a může sloužit jako významný doplněk ke státem vyplácené penzi.

Stát si částečně uvědomuje situaci kolem výplaty penzí a neustále rostoucí požadavky na jejich výplatu, a proto se snaží s pomocí daňových zvýhodnění a státních příspěvků u vybraných finančních produktů stimulovat své obyvatele k tvorbě zdrojů, které mohou být později využity. Je samozřejmé, že klientova snaha spořit nemusí být spojena jen s investicí do jeho budoucí penze.

Vybrané produkty budou v následující kapitole porovnány s IŽP.

5.1 Porovnání s kapitálovým životním pojištěním

Kapitálové životní pojištění patří k přímým konkurentům IŽP na pojistném trhu. Kapitálové životní pojištění je starší produkt a IŽP v podstatě vychází z jeho koncepce, kterou rozvinulo do flexibilnějšího produktu.

IŽP dokáže lépe reagovat a kopírovat vývoj na kapitálových trzích a dlouhodobě umí dosahovat vyššího negarantovaného zhodnocení. Kapitálové životní pojištění je svojí povahou vhodné zejména pro konzervativní klienty, pro něž je na prvním místě jistota. (Daňhel aj., 2006)

Kapitálové životní pojištění ve své podobě již není tolik nabízený produkt a jeho konstrukce již není rozvíjena. Velikost předepsaného pojistného na českém pojistném trhu rok od roku klesá. Kapitálové životní pojištění je nahrazováno IŽP, které stále více začíná v rámci portfolia svých investičních fondů nabízet také fondy s garantovaným zhodnocením, takže mohou být uspokojeni i konzervativnější zájemci o životní pojištění.

Co se týká daňových zvýhodnění kapitálového životního pojištění, platí zde obdobná pravidla jako u IŽP, která byla specifikována v kapitole o pozitivních stránkách IŽP.

5.2 Porovnání s penzijními produkty

Penzijní produkty jsou v první řadě zaměřeny na tvorbu finanční zásoby, která má sloužit jako zdroj peněžních prostředků v důchodovém věku jedince. Jelikož je evidentní zájem státu o podporu tohoto produktu, tak je kromě daňového zvýhodnění také subvencován formou státního příspěvku. Trh s penzijními produkty v ČR zaznamenal v souvislosti s penzijní reformou v nedávné době (počínaje rokem 2013) poměrně velkou změnu. V porovnání bude uvažován pouze penzijní produkt, který je součástí tzv. III. pilíře důchodového systému v ČR. První změnou bylo samotné přejmenování penzijního produktu, kdy se z původního názvu penzijní připojištění změnil název na doplňkové penzijní spoření.

Díky novým podmínkám tento produkt ztratil některé klíčové vlastnosti a naopak byl některými novými obohacen. Nejvýznamnější změna z pohledu investování nastala u garance vložených prostředků. U penzijního připojištění bylo legislativou poměrně úzce vymezeno, do jakých instrumentů finančního trhu smí penzijní společnost (dříve penzijní fond) investovat a v jakém poměru. Zároveň byla klientovi garantována výše vložených prostředků, tedy že v nejhorším případě mu bylo připsáno nulové zhodnocení. Každoročně zveřejňované zhodnocení u penzijních připojištění často bojovalo s inflací. Nově tato garance návratnosti u doplňkového penzijního spoření není. To v sobě skrývá jistou výhodu, jelikož si účastník doplňkového penzijního spoření může nově vybírat investiční strategii při zhodnocování jeho finančních prostředků a může tedy dosahovat vyššího zhodnocení za cenu vyššího rizika. Nově je účastník stimulován a také motivován k vyššímu vkladu pomocí vyššího státního příspěvku a posunu hranice, od které se začíná státní příspěvek přiznávat.

Možnost investiční „svobody“ staví tento penzijní produkt na úroveň IŽP a investování do otevřených podílových fondů. U doplňkového penzijního spoření platí stejné pravidlo jako u IŽP (které je v režimu daňově uznatelné smlouvy) a to, že nelze vybrat vložené

prostředky dříve než je sjednaný horizont platnosti smlouvy bez sankce (ve smyslu povinnosti dodanit odepсанé částky).¹⁰

V případě porovnání daňového zvýhodnění IŽP a doplňkového penzijního spoření jsou podmínky relativně podobné. Z pohledu zaměstnavatele je to stejné, ten si může v současné době (2015) odečíst od základu daně až 30 000 Kč, které vynaložil ve formě příspěvku na doplňkové penzijní spoření nebo životní pojištění v součtu pro jednoho svého zaměstnance. Z pohledu samotného účastníka je situace obdobná. Ten může odepsat od základu daně až 12 000 Kč, jenže až z částky, která překročí hranici 12 000 Kč. Pokud tedy bude chtít využít doplňkové penzijní spoření plně (bude dostávat nejvyšší státní příspěvek a zároveň bude uplatňovat nejvyšší možný daňový odpočet), bude si muset na penzi odložit ročně 24 000 Kč.

5.3 Porovnání s podílovými fondy

Výběr vhodných finančních instrumentů ve vhodném okamžiku má vysoké nároky na čas, který musí daný investor vynaložit a dále pak značný nárok na ekonomické vzdělání drobného investora. U IŽP nejsou vyžadovány pokročilé ekonomické znalosti, klient si může zvolit investiční strategii a poté přenechá samotné investování odborníkům, kteří k tomu mají zázemí a požadovanou znalost. Pro investory, kteří mají vysoké nároky na výnosnost investice, není IŽP vhodným nástrojem k investování. (Daňhel aj., 2006)

Drobní investoři, kteří mají zájem o pouhou investici a nemají dostatek času nebo se investici nechtějí příliš věnovat a nedisponují potřebnou znalostí trhu, mohou využít služeb investičního zprostředkovatele a investovat přímo přes investiční společnosti (ty mimo jiné spolupracují s pojišťovnami a připravují jim investiční programy, které pojišťovny v rámci IŽP nabízejí). Takováto investice do podílových fondů skrze investiční společnosti je většinou poplatkově transparentnější. Klienti investičních společností mohou

¹⁰ U penzijního připojištění možnost výběru byla, a to maximálně polovina naspořené částky, nejdříve však 15 let od sjednání formou výsluhové penze.

investovat buď jednorázově, nebo pravidelnými platbami, což ztraktivňuje tuto formu investování.

Co se týká poplatků, tak u investování do podílových fondů (ty mohou být otevřené nebo uzavřené) je většinou aplikován vstupní poplatek, který se vypočítává na základě výše pravidelné platby a investičního horizontu a je splatný většinou na začátku investování. Poté je každý rok uplatňován poplatek za správu aktiv tzv. management fee.

Obecně platí, že pokud má klient zájem o pouhé investování či spoření, je vhodnější nabídnout mu investici do otevřených podílových fondů. O tomto hovoří i IV. bod v Úředním sdělení ČNB, o řízení a kontrole kvality distribuční sítě PZ, vydané dne 24. září 2014.

V případě přímého investování do cenných papírů například přes burzu cenných papírů je na takovouto investici uplatňován tzv. daňový test. Pokud bude tento cenný papír držen méně než tři roky, bude muset fyzická osoba zaplatit daň z příjmu. Pokud bude držen déle, tak je fyzická osoba od daňové povinnosti osvobozena.

6 Úloha zprostředkovatelů při distribuci pojištění v ČR

Je zřejmé, že úloha zprostředkovatelů při distribuci finančních produktů je nezastupitelná. O to více může být zajímavé podívat se také na současný vývoj v dohledu a regulaci a načrtnout si jisté kontury, kudy se zprostředkovatelská činnost bude v budoucích letech ubírat. Bohužel PZ nemají na českém pojistném trhu úplně nejlepší pověst, a to zejména díky způsobu, jakým zprostředkovávají životní respektive IŽP. Proto je třeba PZ v souvislosti s investičním životním pojištěním zahrnout do analýzy.

Na finančním trhu lze nalézt různé typy zprostředkovatelů. Ti mají specifické podmínky k provádění této činnosti. Podmínky jsou více či méně regulovány popřípadě dohlíženy ČNB. V drtivé většině se jedná o osoby samostatně výdělečně činné – podnikatele, kteří jsou placeni formou sjednaného provizního systému na základě objemu produkce. Ve snaze nabídnout klientovi co nejširší škálu služeb lze potkat zprostředkovatele, kteří oplývají možností zprostředkovat od spotřebitelských úvěrů, nebankovních půjček, investic až po samotné pojištění či v některých případech až po elektřinu nebo plyn.

Pro zprostředkování jednotlivých finančních produktů je třeba splnit různé stupně odborné způsobilosti a jiné trhem dané podmínky. První oblastí, kde mohou klienti využít služeb zprostředkovatelů, jsou bankovní produkty – tedy zejména úvěry, které mohou být účelové, neúčelové, hypoteční či spotřebitelské. Pro úvěry definované v zákoně č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, je nutné, aby si budoucí zprostředkovatel zřídil ohlašovací vázanou živnost – Poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru. Pro sjednávání úvěrů nespádajících pod tuto zákonnou normu postačí ohlašovací volná živnost - Zprostředkování obchodu a služeb.

Podmínky zprostředkovatelské činnosti v oblasti investic upravuje zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, který dělí zprostředkovatele na dva typy: investičního zprostředkovatele a vázaného zástupce. Zprostředkovatelé investic musí splnit veškeré požadavky dané zákonem, aby mohli být zapsáni do registru, který je veden ČNB.

V případě zprostředkování penzijních produktů jsou podmínky odvozeny od podmínek pro zprostředkování investic, což je důsledek penzijní reformy. Zprostředkovatelé musí

při získání oprávnění (navíc oproti investičním produktům) úspěšně absolvovat odbornou zkoušku u akreditované osoby, která probíhá jak formou testových otázek, tak formou zpracování praktického příkladu před zkušební komisí. Zprostředkovatelé penzijních produktů jsou zapsáni do registru ČNB a podléhají jejímu dohledu.

Pro provedenou analýzu jsou však stěžejní PZ. Těm se také budou věnovat další subkapitoly.

6.1 Pojišťovací zprostředkovatelé v ČR

Pro alespoň hrubou představu je třeba si vymezit typy PZ, se kterými se lze na českém pojistném trhu setkat. Legislativní oporou je zákon č. 38/2004 Sb., o PZ a SLPU, který definuje typy zprostředkovatelů, jejich postavení na pojistném trhu, kvalifikační stupně a celkově podmínky pro jejich činnost.

V českých podmínkách se rozlišuje šest typů PZ – výhradní pojišťovací zprostředkovatel (dále jen VPZ), podřízený pojišťovací zprostředkovatel (dále jen PPZ), výhradní pojišťovací agent (dále jen VPA), pojišťovací agent (dále jen PA), pojišťovací makléř (dále jen PM) a PZ s domovským státem v EU. Každý typ PZ má v soustavě svoji roli. Postavení jednotlivých PZ je zachyceno na obrázku 2.

VPZ provádí zprostředkovatelskou činnost na základě smlouvy s jednou nebo více pojišťovnami s tím, že si nabízené pojistné produkty od více pojišťoven nesmí být navzájem konkurenční. Pojišťovna nese odpovědnost za škody způsobené zprostředkovatelskou činností VPZ.

PPZ může spolupracovat s VPA, PM nebo PA. Odpovědnost za škodu způsobenou jeho zprostředkovatelskou činností nese smluvní PZ (tj. VPA, PM nebo PA). Obvykle se tyto zprostředkovatelé v praxi označují jako nezávislí finanční poradci, což opírají o fakt, že mohou nabízet vzájemně konkurenční pojistné produkty (šíře této „nezávislosti“ se odvíjí od počtu pojišťoven, které jsou zasmluvněny nadřízeným PZ). Záleží na tom, jak kdo pojem nezávislost chápe. Lze konstatovat, že je možné přijmout argument, který říká, že opravdu nezávislí PZ nejsou závislí na odměně za zprostředkování

od pojišťovny, ale jsou odměněni klientem za odvedenou práci. To však česká legislativa v případě PPZ neumožňuje. Například ve Velké Británii mohou označení „nezávislý finanční poradce“ užívat pouze ti, kteří si za svoje služby nechávají zaplatit od klientů.

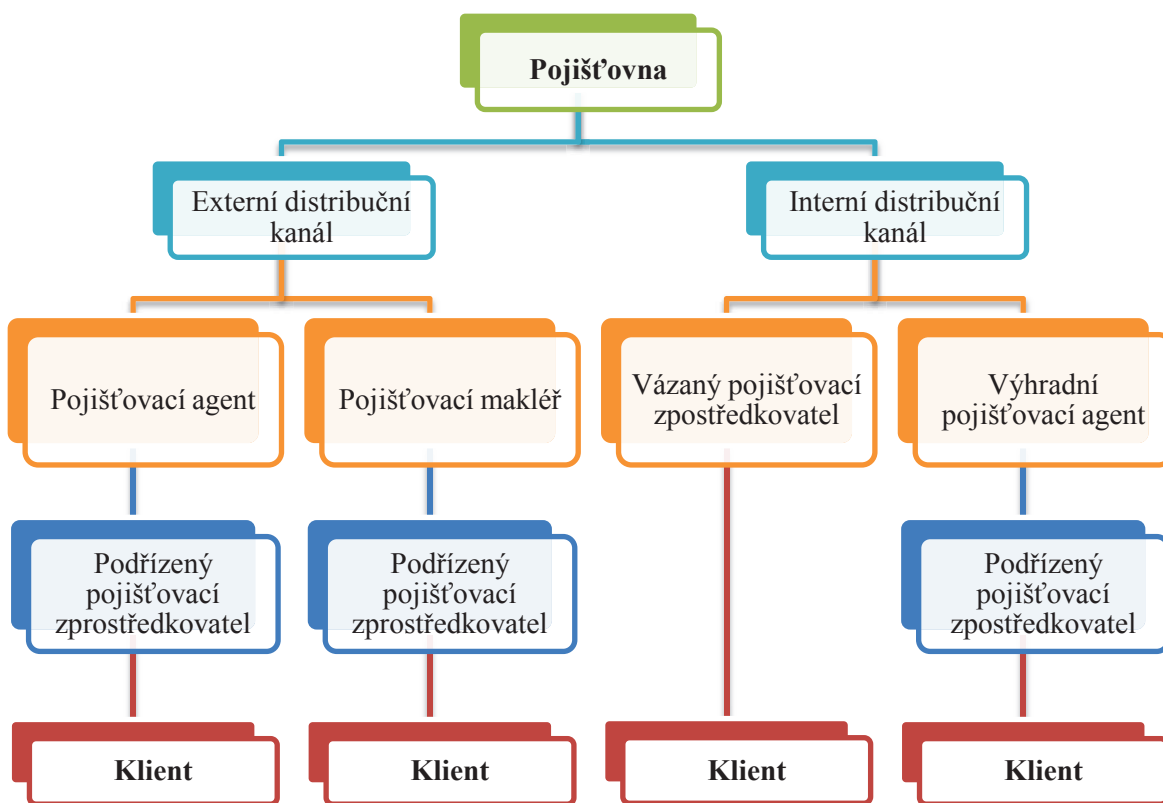
VPA spolupracuje pouze s jedním pojistitelem, jehož produkty zprostředkovává. Může mít s pojišťovnou dohodnuto, že smí vybírat pojistné a zároveň zprostředkovávat výplatu pojistných plnění z pojistných smluv a díky tomu má větší přístup do interních systémů pojišťovny. Pojišťovna nese odpovědnost za škody způsobené zprostředkovatelskou činností VPA. V praxi je tento typ zprostředkovatelů pojišťovnou využíván pro tvorbu vlastní distribuční sítě a klient, který přichází na pobočku VPA může nabýt dojmu, že je na pobočce samotné pojišťovny.

PA může spolupracovat s více pojišťovnami napříč trhem a nabízet jejich pojistné produkty, které mohou být navzájem konkurenční. Zákon umožňuje dohodu pojišťovny a PA ohledně výběru pojistného a zprostředkování PP z pojistných smluv. V praxi však pojišťovny tuto možnost nevyužívají. Odpovědnost za škodu způsobenou zprostředkovatelskou činností nese sám PA, proto musí být v souladu se zákonem pro tento případ pojištěn.

Obecně se v praxi uplatňují dva modely fungování PA. Více rozšířeným modelem je model na bázi multi-level marketingu (dále jen MLM), který je postaven na principu tvorby vícestupňových struktur zaměřených na výkon s jasně daným kariéřním řádem. Spolupracující zprostředkovatelé (v postavení PPZ) se většinou zaštiťují silnou značkou PA. Na spodních stupních struktur dochází k poměrně časté fluktuaci spolupracujících PPZ. Mezi velké PA založené na modelu MLM na českém pojistném trhu patří například OVB Allfinanz, a.s., Partners Financial Services, a.s., Broker Consulting, a.s., Fincentrum, a.s., nebo Swiss Life Select Česká republika, s.r.o. Druhý, méně rozšířený model je tzv. Broker pool. Pool nabízí jedincům, menším skupinám nebo celým firmám analytické zázemí a přístup k zajímavějším podmínkám spolupráce s pojišťovnami, než kterého by tito jedinci či menší firmy dosáhli samostatně. Při jednání s klientem spolupracující zprostředkovatelé (taktéž v postavení PPZ) prezentují spíše sebe než PA. I ve spolupracujících firmách může být nastaven kariéřní řád s vícestupňovou strukturou.

Fluktuace PPZ ve spolupracujících firmách probíhá taktéž. Mezi větší PA založené na modelu Broker poolu patří například Broker Trust, a.s., nebo Bonnet.cz, spol. s r.o.

PM má jiné postavení než ostatní typy zprostředkovatelů. Předně, PM stojí na straně zájemce o pojištění, kterého zastupuje v jednáních s případnými pojistiteli. Je vázán smlouvou se zájemcem o pojištění, na základě které provádí analýzu rizik, přípravu pojistných programů a znění smluv, sleduje lhůty k revizi pojistných smluv a pomáhá při likvidaci škod. To vše vyžaduje, aby PM splňoval podmínky pro vyšší kvalifikační stupeň odborné způsobilosti. PM je odměňován buď pojišťovnou, nebo pojistníkem na základě předchozí dohody. V praxi lze často sledovat situaci, že PM je zároveň veden v registru ČNB jako PA a SLPU. Mezi velké PM na českém pojistném trhu patří například RENOMIA, a.s., MARSH, s.r.o., RESPECT, a.s. či INSIA, a.s.

Obrázek 2: Soustava pojišťovacích zprostředkovatelů

Zdroj: vlastní zpracování dle zákona č. 38/2004 Sb.

6.2 Nekalé obchodní praktiky pojišťovacích zprostředkovatelů

ČNB identifikovala v souvislosti se sjednáváním a distribucí IŽP několik nekalých obchodních praktik PZ na základě své dohledové činnosti¹¹. Jedná se zejména o tyto tzv. „nešvary“:

- **Klamavá prezentace IŽP** – investiční životní pojištění je prezentováno jako forma spoření. PZ klamavě informuje klienta o garantovaném zhodnocení a záměrně zamlčuje poplatkovou strukturu IŽP. Investiční životní pojištění je nabízeno jako alternativa k II. pilíři důchodového systému a doporučováno jako vhodný investiční nástroj pro krátkodobé investování.
- **Tzv. miss-selling** – zprostředkování IŽP osobám, pro které tento typ finančního produktu není vhodný například z důvodu věku, majetkových poměrů, pojistného zájmu nebo ochoty dlouhodobě investovat. IŽP je zprostředkováváno s potlačením pojistného charakteru jako investice zájemců o čisté investice.
- **Pyramidové struktury** – tato nekalá činnost není zaměřena vůči spotřebitelům jako takovým, ale vůči budoucím případným spolupracujícím osobám, kdy je vstup do struktury PZ podmíněn sjednáním si IŽP (případně dalších finančních nástrojů), a to ne z důvodu pojistného zájmu, ale jako podmínka budoucí spolupráce.

Dalším nešvarem, který jde k tíži nepoctivým PZ a který si stále nechávají někteří klienti líbit, je tzv. **přepojišťování**. Tedy takový stav, kdy je jedno IŽP nahrazováno novým a lepším (tak je to klientovi prezentováno) investičním životním pojištěním v krátkém časovém horizontu, přičemž parametry nové a staré pojistné smlouvy se neliší vůbec nebo jenom nepatrně. Klient, který na toto přistoupí, začíná platit počáteční náklady nanovo (a současně tak i odměnu pro zprostředkovatele).

Jak již bylo naznačeno, provize za sjednání IŽP dosahuje až dvojnásobku ročního pojistného zaplaceného klientem, což je pro pojišťovnu náklad, který si strhne většinou v prvních letech trvání smlouvy z podílového účtu pojistníka. Na pojistném trhu existuje

¹¹ Zveřejněné na tiskové konferenci České národní banky dne 27. srpna 2013, dostupné z: <http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2013/20130827_tk_financi_zprostredkovatele.html>

jistá disproporce mezi výší vyplácených provizí za smlouvu životního a neživotního pojištění. Provize za zprostředkování neživotních smluv zdaleka nedosahují úrovně provizí za sjednání smluv životního pojištění. Mohla by být zajímavá diskuze nad určitým přiblížením úrovně provizí za životní a neživotní pojistné smlouvy, kdy by se částečně zvýšily provize za smlouvy neživotního pojištění a zároveň se snížila úroveň provizí ze smluv životního pojištění.

Jako zajímavý a možná i správný krok lze považovat požadavek ČNB na rozložení výplaty provize v čase (tedy odměňování na tzv. princip „pay-as-you-go“) v souvislosti s novelou zákona č. 38/2004 Sb. Tento požadavek však Ministerstvo financí ČR do konečného návrhu novely zákona nezpracovalo. Nicméně nic nebrání pojišťovně, aby přestaly ustupovat tlaku zprostředkovatelů a napříč trhem formou samoregulačního opatření plošně tento požadavek v navrhované nebo i mírnější podobě zavedly.

Dalším významným krokem, který v podstatě s předešlým krokem souvisí a navazuje na něj je, aby pojišťovny přistoupily k prodloužení tzv. stornodoby, což je doba, po kterou PZ ručí svojí provizí pojišťovně, že sjednaná pojistná smlouva nebude ukončena nebo stornována. V případě, že se tak stane, je zprostředkovatel povinen poměrnou část již vyplacené provize vrátit. Tato doba většinou odpovídá dvěma rokům, kdy se v rámci investičního životního pojištění strhávají počáteční náklady.

Je tedy patrné, že je třeba situaci na pojistném trhu řešit. Je nutné nastavit taková pravidla, která budou vést zejména ke zkvalitnění zprostředkovatelské činnosti a která pokud možno obecně zabrání nekalým praktikám nepoctivých PZ jdoucím k tíži klienta. V ČR proces vedoucí ke zkvalitnění pomalu začal.

6.3 Finanční arbitr

Institut finančního arbitra byl v ČR zaveden dne 1. ledna 2003 na základě zákona č. 229/2002Sb., o finančním arbitrovi. Rolí finančního arbitra je rozhodovat ve sporech spotřebitelů s finančními institucemi definovanými ve výše zmíněném zákoně. A to bezplatně a hlavně rychleji než kdyby se spotřebitel obrátil na soud. Proti rozhodnutí finančního arbitra lze podat námitku. Rozhodnutí o námitce je však konečné.

Novelizací zákona došlo od 1. listopadu 2013 k rozšíření působnosti finančního arbitra dle § 1, odstavec 1, písmeno e, výše zmíněného zákona, také o rozhodování ve sporech mezi „pojišťovnou nebo pojišťovacím zprostředkovatelem a zájemcem o pojištění, pojistníkem, pojištěným, oprávněnou osobou nebo obmyšleným při nabízení, poskytování nebo zprostředkování životního pojištění.“ Takže v případě, kdy se klient domnívá, že se s ním nejednalo správně nebo mu byly zamlčeny skutečnosti, na základě kterých by pojištění neuzavřel, se může obrátit na finančního arbitra. Je důležité zdůraznit, že se toto týká pouze životního pojištění, tedy i IŽP. Je nutno podotknout, že některé firmy v souvislosti s tímto rozšířením pravomocí začaly nabízet spotřebitelům placenou pomoc při řízení u finančního arbitra proti PZ popřípadě pojišťovnám.

6.4 Revize evropských směrnic

Problematické chování pojišťovacích zprostředkovatelů se neřeší jenom v ČR. Nekalé obchodní praktiky zejména v souvislosti se zprostředkováním IŽP jsou řešeny i v dalších zemích EU (Nizozemí, Německo, Slovensko a další). Proto na úrovni EU došlo k revizím stávajících směrnic zabývajících se problematikou. Jedná se zejména o směrnici Evropského parlamentu a Rady 2002/92/ES, o zprostředkování pojištění¹² (z originálu „The Insurance mediation directive“, zkráceně IMD) a o směrnici Evropského parlamentu

¹² Úplné znění evropské směrnice v českém jazyce je dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002L0092&qid=1430294420239&from=CS>>

a Rady 2004/39/ES, o trzích finančních nástrojů¹³ (z originálu „The Markets in Financial Instruments Directive”, zkráceně MiFID).

Revize IMD by měla vést k přijetí nové směrnice IMD2¹⁴, která by měla sladit jednotné podmínky pro sjednatele pojištění. Požadavky na odbornost by tedy museli prokazovat jak samostatní zprostředkovatelé, tak také například zaměstnanci pojišťoven (zde je v současné době jistá disproporce). Revize IMD by měla upravit postupy při prodeji pojištění napříč trhem, posílit ochranu spotřebitele formou větší informační povinnosti zprostředkovatelů a zejména harmonizovat podmínky při zprostředkování IŽP s podmínkami platnými pro ostatní investiční produkty. Podmínky pro zprostředkovatelskou činnost řeší právě směrnice MiFID, z jejíž působnosti bylo IŽP vyloučeno pro svůj primární pojistný charakter. Jenže jak již bylo naznačeno, často bylo toto pojištění využíváno s potlačenou pojistnou ochranou jako téměř čistá investice. Revidovaná směrnice MiFID2¹⁵ byla schválena dne 15. května 2014 pod číslem 2014/65/EU.

6.5 Novela zákona č. 38/2004 Sb.

V současné době je v legislativním procesu dlouho připravovaná novelizace zákona č. 38/2004 Sb., o PZ a SLPU¹⁶, která bude zásadně měnit podmínky zprostředkovatelské činnosti. Prvně zjednoduší soustavu PZ pouze na dvě kategorie: samostatný zprostředkovatel a vázaný zástupce. Pročistí registr, který vede ČNB, jelikož kromě registračního poplatku bude muset zprostředkovatel platit správní poplatek každý

¹³ Úplné znění evropské směrnice v českém jazyce je dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004L0039&qid=1430294485161&from=CS>>

¹⁴ Návrh revidovaného znění směrnice o zprostředkování pojištění (IMD2) v českém jazyce je dostupný z: <<http://europa.eu/legal-lex-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52012PC0360&from=CS>>

¹⁵ Úplné znění evropské směrnice v českém jazyce je dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014L0065&qid=1430398034142&from=CS>>

¹⁶ Úplné znění novelizovaného českého zákona se zapracovanými změnami včetně důvodové zprávy je dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=112824>>

rok pro obnovu vydaného oprávnění. Novelizace také zavádí přísnější pravidla pro odbornou způsobilost, nově bude muset zprostředkovatel prokázat dostatečné znalosti formou odborné zkoušky, která se bude skládat u akreditovaných osob (tedy těch, které po splnění zákonných podmínek dostanou akreditaci od ČNB) před minimálně tříčlennou komisí a součástí zkoušky bude také zpracování případových studií. Novela reformuluje pravidla jednání s klientem a posiluje informační povinnosti zprostředkovatelů.

Je tedy zřejmé, že je zde požadavek ke zkvalitnění a zkulturní trhu, a to i s ohledem na evropské směrnice.

6.6 Registr smluv životních pojištění

Jedním z nástrojů, který by mohl lépe identifikovat nekalé praktiky některých PZ, je registr pojistných smluv, zejména těch životních. V rámci diplomové práce lze načrtnout kontury jeho fungování.

Registr smluv životních pojištění by mohla vést ČNB, jako dozorový orgán a pojišťovny by do něj musely zasílat základní informace o nových obchodech. Mezi základní informace by patřilo jméno zprostředkovatele a pojistníka, typ životního pojištění, základní parametry nastavení pojistné smlouvy, výše pojistného (u IŽP nejlépe ještě výše části pojistného, která se bude investovat) a popřípadě další potřebné informace. ČNB by tak měla dobrý přehled pro případné správní jednání s PZ. Nedokonalostí takového registru by bylo, že by se týkal nových obchodů. Proto by bylo ideální, kdyby pojišťovny do takového registru vložily informace o již existujících smlouvách.

6.7 Budoucí vývoj

Je jasné, že se na trhu s IŽP děly jisté nekalé obchodní praktiky, které měly vliv na pověst a kredibilitu profese PZ. Proto je důležité, aby se pokud možno nekalým praktikám zamezilo.

Až s odstupem času bude možné vyhodnotit úspěšnost připravovaných legislativních kroků, které jsou na úrovni EU a na národní úrovni v ČR připravovány. Jistě lze hodnotit pozitivně snahu sjednocení pravidel jednání s klienty a posílení ochrany spotřebitele napříč produkty finančního trhu. Je však nutno najít správnou úroveň informační povinnosti zprostředkovatelů vůči klientovi tak, aby zájemce o pojištění nebyl informačně přehlčen. Pozitivně je také třeba vnímat snahu narovnání podmínek zprostředkovatelské činnosti napříč trhem, tedy jak pro samostatné zprostředkovatele, tak také pro zaměstnance pojišťoven.

Pravděpodobné je, že se časem do platné legislativy dostane ustanovení týkající se tzv. „bezprovizních“ produktů (pojišťovny budou mít zakázáno vyplácet provizi za zprostředkování), tedy krok k placenému finančnímu poradenství (placení klientem za radu). K takovému kroku, zejména na českém pojistném trhu, bude moci dojít až po celkovém zkvalitnění zprostředkovatelské činnosti, a to především po posílení odborné způsobilosti jednotlivých zprostředkovatelů (poté se budou moci regulérně nazývat nezávislí finanční poradci). Je však také nutné říci (v souvislosti s tímto), že některým zájemcům o pojištění bude z finančních důvodů tato možnost zprostředkování uzavřena.

7 Analýza vývoje předepsaného pojistného v ČR

Tato kapitola se bude věnovat analýze vývoje velikosti předepsaného pojistného za životní, respektive IŽP v ČR.

Jako sledované období bylo zvoleno období let 2003-2013¹⁷. Jednotlivá data jsou zpracována na základě dostupných statistik vydaných ve výročních zprávách ČAP. Podíl členů ČAP na celkovém předepsaném pojistném v ČR činí 98 %. Vzhledem k faktu, že ČAP změnila v roce 2012 metodiku ve vykazování velikosti jednorázového předepsaného pojistného, kdy ČAP začala do celkových veličin vykazovat jenom desetinu výše jednorázově předepsaného pojistného z důvodu přiblížení se reálnějšímu zobrazení jednotlivých ukazatelů (BMI, 2013), bylo přistoupeno k úpravě dat podle této nové metodiky i za roky předcházející roku 2012, aby nedocházelo ke zkreslení.

7.1 Vývoj předepsaného pojistného za životní pojištění

Tabulka 1 obsahuje velikosti předepsaného pojistného za jednotlivé zkoumané roky a koeficient tempa růstu tohoto ukazatele oproti předcházejícímu roku, který začíná srovnáním mezi lety 2003 a 2004.

Jak je z tabulky 1 patrné, objem předepsaného pojistného vykazuje stále rostoucí tendenci. Je to nepochybně proto, že se ve společnosti změnil pohled na životní pojištění a poptávka po tomto druhu pojištění v čase rostla. Lidé si více uvědomují existenci rizik, zejména spojených s postproduktivním věkem a v tomto ohledu se přestávají spoléhat na stát, mnohem více se začínají spoléhat na sebe a hledají různé formy zajištění na stáří. Jedním z takových nástrojů mohou být některé druhy životního pojištění, především ty, které jsou spojené s daňovým zvýhodněním.

Zaměříme-li se na koeficient tempa růstu pojistného, je vidět, že celosvětová finanční krize neměla na český pojistný trh s životním pojištěním tak fatální následky, jelikož i v době

¹⁷ Výroční zpráva za rok 2014 ještě není ČAP vydána.

krize si odvětví životního pojištění udrželo růst. Znepokojující může být patrné zpomalující tempo růstu počínající rokem 2011, které v roce 2013 vedlo de facto ke stagnaci trhu – růst o pouhých 0,6 %.

Český trh s životním pojištěním je v situaci, kdy ani inovace v oblasti vývoje a způsob distribuce pojistných produktů nevedou k výraznému získávání nových klientů, což lze pravděpodobně vysvětlit tím, že většina domácností, které o životní pojištění mají zájem, už nějaký typ životního pojištění mají sjednán a patrně se trh blíží stavu „nasyčení“.
(BMI, 2013)

Tabulka 1: Předepsané pojistné za životní pojištění a meziroční tempo růstu

Rok	Předepsané pojistné za životní pojištění	Koeficient tempa růstu předepsaného pojistného za životní pojištění
2003	29 814 328 000 Kč	-
2004	31 198 574 000 Kč	1,046
2005	33 646 985 000 Kč	1,078
2006	35 853 372 000 Kč	1,066
2007	38 802 817 000 Kč	1,082
2008	41 875 162 000 Kč	1,079
2009	43 728 674 000 Kč	1,044
2010	44 703 390 000 Kč	1,022
2011	46 536 753 000 Kč	1,041
2012	47 439 208 000 Kč	1,019
2013	47 710 503 000 Kč	1,006

Zdroj: vlastní zpracování, výroční zprávy ČAP 2003-2013

Bylo přistoupeno k odhadu budoucího vývoje výše předepsaného pojistného na dalších 5 let, tedy na období 2014-2018. Data z tabulky 1 byla zpracována pomocí statistického programu STATGRAPHICS Centurio XVI za použití analýzy časové řady, kdy je hledána nejvhodnější funkce, která by nejlépe vystihovala trend zkoumané časové řady. Bylo vybíráno mezi funkcí lineární, kvadratickou a exponenciální, a to na základě nejmenší hodnoty RMSE (Root Mean Squared Error – odmocněná průměrná kvadratická chyba).

Tabulka 2: Hodnoty RMSE (pro ŽP)

	hodnota RMSE
lineární funkce	953 663 000
kvadratická funkce	554 586 000
exponenciální funkce	1 245 130 000

Zdroj: vlastní zpracování

Z tabulky 2 vyplývá, že nejmenší hodnotu RMSE vykazuje kvadratická funkce, tedy se jeví jako nejlepší teoretický model k popisu trendu. Dále byla u jednotlivých parametrů (β_0 , β_1 a β_2) funkcí zkoumána statistická významnost za pomoci testování hypotéz. Nulová hypotéza (H_0) říká, že parametry jsou statisticky nevýznamné a naproti tomu alternativní hypotéza (H_1) říká, že parametry jsou statisticky významné. Test byl proveden na hladině významnosti 5 % a pomocí programu STATGRAPHICS, který spočítal jednotlivé hodnoty P-value. Pokud je P-value nižší než 0,05, tak H_0 zamítáme a přijímáme H_1 . Test je nutno provést u všech parametrů všech třech funkcí. Z výsledků zanesených v tabulce 3 je patrné, že všechny parametry u všech funkcí jsou statisticky významné.

Tabulka 3: Testování statistické významnosti parametrů (pro ŽP)

Parametr		Odhad	t	P-value
Lineární funkce	β_0	28 351 500 000	35,1646	0,000000
	β_1	1 961 260 000	16,4985	0,000000
Kvadratická funkce	β_0	25 613 300 000	31,1882	0,000000
	β_1	3 225 040 000	10,2530	0,000007
	β_2	-105 315 000	-4,1251	0,003320
Exponenciální funkce	β_0	24,0987	938,6090	0,000000
	β_1	0,0505	13,3541	0,000000

Zdroj: vlastní zpracování

S přihlédnutím ke všem výsledkům byla vybrána jako nejvhodnější k předpovědi funkce kvadratická, jež má tvar:

$$\hat{T}_t = 2,56 \cdot 10^{10} + 3,22 \cdot 10^9 \cdot t - 1,05 \cdot 10^8 \cdot t^2 \quad (1)$$

Predikce byla provedena jak formou bodového odhadu, tak formou odhadu intervalového s 95% pravděpodobností a výsledek byl zanesen do tabulky 4. Model trendu založený na kvadratické funkci předpokládá další růst segmentu životního pojištění. Růst však nebude takový jako v předchozích letech, je zde ještě více patrná stagnace. Samozřejmě je třeba uvést, že model je pouze teoretický a předpokládá stabilní podmínky. V případě další ekonomické krize či výrazné změny legislativy se skutečnost může lišit.

Tabulka 4: Predikce vývoje objemu předepsaného pojistného za životní pojištění

Rok	Bodový odhad	Intervalový odhad	
		Dolní mez	Horní mez
2014	49 148 400 000 Kč	46 587 100 000 Kč	51 709 700 000 Kč
2015	49 740 600 000 Kč	46 603 700 000 Kč	52 877 600 000 Kč
2016	50 122 100 000 Kč	46 238 700 000 Kč	54 005 600 000 Kč
2017	50 293 100 000 Kč	45 507 100 000 Kč	55 079 000 000 Kč
2018	50 253 300 000 Kč	44 420 500 000 Kč	56 086 100 000 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

7.2 Vývoj předepsaného pojistného za investiční životní pojištění

IŽP zaznamenalo v ČR velký rozmach, což lze sledovat na vývoji předepsaného pojistného za tento typ pojištění. Jak je vidět v tabulce 5, vrcholným rokem byl rok 2007, kdy předepsané pojistné za tento typ životního pojištění zaznamenalo nárůst o 50 % oproti předcházejícímu roku.

Dle dat v tabulce 5 je zřejmé, že IŽP se na českém pojistném trhu za poslední dekádu značně etablovalo. Je však otázkou, které faktory tento zájem o toto pojištění vyvolaly. Zdali se jednalo o čistý zájem ze strany klientů nebo jim toto pojištění bylo zprostředkováno prostřednictvím PZ, kteří byli motivováni sjednávat IŽP kvůli vysokým provizím. Předepsané pojistné dokonce rostlo i v období finanční krize (období 2008-2011) navzdory špatné náladě, která panovala na kapitálových trzích.

Od roku 2010 se přírůstek objemu pojistného pomalu snižoval a v roce 2013 vykazoval tempo růstu předepsaného pojistného oproti roku předešlému pouhé 4 %, což je historicky

nejmenší přírůstek. To může být ovlivněno činností ČNB, která se v posledních letech na nekalé obchodní praktiky zejména spojené se zprostředkováním IŽP zaměřila a začala proti nečestným zprostředkovatelům aktivněji vykonávat dohled a kontrolní činnost. Tato politika ČNB patrně vedla k opatrnějšímu chování zprostředkovatelů a tím ke střídmějšímu nabízení IŽP.

Zajímavé bude sledovat, jak se na výši předepsaného pojistného za rok 2014 a zvláště za rok 2015 projeví daňové změny týkající se nastavení nových pravidel pro daňově uznatelné smlouvy.

Tabulka 5: Předepsané pojistné za IŽP a meziroční tempo růstu

Rok	Předepsané pojistné za IŽP	Koeficient tempa růstu předepsaného pojistného za IŽP
2003	2 794 524 000 Kč	-
2004	3 498 299 000 Kč	1,252
2005	4 601 805 000 Kč	1,315
2006	6 145 416 000 Kč	1,335
2007	9 214 049 000 Kč	1,499
2008	11 840 025 000 Kč	1,285
2009	13 447 307 000 Kč	1,136
2010	16 117 937 000 Kč	1,199
2011	18 802 696 000 Kč	1,167
2012	21 458 320 000 Kč	1,141
2013	22 307 655 000 Kč	1,040

Zdroj: vlastní zpracování, výroční zprávy ČAP 2003–2013

Stejně jako u životního pojištění jako celku, bylo i u IŽP přistoupeno k predikci budoucího vývoje výše předepsaného pojistného pomocí stejných metod, tedy hledáním nejlépe odpovídající trendové funkce. Byly zvažovány opět tři typy funkce – lineární, kvadratická a exponenciální. Předpověď byla provedena na období dalších 5 let, počínaje rokem 2014. V hledání bylo využito statistického programu STATGRAPHICS Centurio XVI.

V tabulce 6 jsou vypočteny hodnoty průměrné kvadratické chyby, přičemž nejnižší hodnotu má kvadratický model.

Tabulka 6: Hodnoty RMSE (pro IŽP)

	hodnota RMSE
lineární funkce	909 115 000
kvadratická funkce	780 297 000
exponenciální funkce	2 457 080 000

Zdroj: vlastní zpracování

Dále bylo přistoupeno k testování hypotéz ohledně statistické významnosti jednotlivých parametrů u všech zvažovaných funkcí. Výsledky byly zaneseny do tabulky 7, z které je patrné, že dosavadně uvažovaná kvadratická funkce nepotvrdila statistickou významnost u dvou ze tří testovaných parametrů, a to u konstanty a klíčového kvadratického členu. Na základě toho byla z dalšího uvažování vyřazena. U lineárního modelu nebyla potvrzena statistická významnost u konstanty a naproti tomu exponenciální funkce má oba parametry statisticky významné.

Tabulka 7: Testování statistické významnosti parametrů (pro IŽP)

Parametr		Odhad	t	P-value
Lineární funkce	β_0	-1 044 000 000	-1,7758	0,109497
	β_1	2 147 150 000	24,7708	0,000000
Kvadratická funkce	β_0	378283000	0,4414	0,670582
	β_1	1490710000	4,5419	0,001894
	β_2	54703200	2,0535	0,074103
Exponenciální funkce	β_0	21,6592	220,5820	0,000000
	β_1	0,2197	15,1777	0,000000

Zdroj: vlastní zpracování

Na základě zvážení všech hodnot, byla nakonec k popisu trendu časové řady vybrána lineární funkce, která má tvar:

$$\hat{T}_t = -1,04 \cdot 10^9 + 2,14 \cdot 10^9 \cdot t \quad (2)$$

Zvolená funkce byla prodloužena a v rámci toho byl zhotoven bodový a intervalový odhad s pravděpodobností, že se budoucí hodnota bude nacházet právě v tomto intervalu 95 %. Údaje jsou v tabulce 8. Je patrné, že i v dalších letech bude předepsané pojistné držet stálý růst a lze předpokládat, že IŽP bude tím tahounem, který udrží předpokládaný růst (byť malý) předepsaného pojistného za celé odvětví životního pojištění.

Tabulka 8: Predikce vývoje objemu předepsaného pojistného za IŽP

Rok	Bodový odhad	Intervalový odhad	
		Dolní mez	Horní mez
2014	24 721 800 000 Kč	22 272 700 000 Kč	27 170 900 000 Kč
2015	26 869 000 000 Kč	24 319 900 000 Kč	29 418 100 000 Kč
2016	29 016 100 000 Kč	26 356 300 000 Kč	31 676 000 000 Kč
2017	31 163 300 000 Kč	28 383 300 000 Kč	33 943 300 000 Kč
2018	33 310 400 000 Kč	30 402 000 000 Kč	36 218 900 000 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

7.3 Postavení IŽP na trhu s životním pojištěním

Jak je vidět v tabulce 9, IŽP si ve struktuře předepsaného pojistného za celý trh s životním pojištěním za zkoumané období vybuodovalo stabilní pozici, která se postupem času stala majoritou. Podíl IŽP na trhu s životním pojištěním v roce 2003 dosahoval sotva jedné desetiny trhu. O deset let později, tedy v roce 2013, podíl předepsaného pojistného za IŽP atakoval hranici 50 % z celkového předepsaného pojistného za celé odvětví životního pojištění, kdy tento druh pojištění zaznamenal podíl 46,76 %.

IŽP rostlo na úkor starších typů životního pojištění. Růst lze vysvětlit zejména dvěma faktory. Prvním je, že oproti starším typům pojištění je IŽP svojí konstrukcí flexibilnější a nabízí potenciálním zájemcům vyšší zhodnocení. Druhým faktorem je masivní nabídka PZ, kteří hojně IŽP doporučují.

Tabulka 9: Podíl pojistného za IŽP na celkovém pojistném za ŽP

Rok	Předepsané pojistné za ŽP (v tis.)	Předepsané pojistné za IŽP (v tis.)	Podíl IŽP na ŽP
2003	29 814 328 Kč	2 794 524 Kč	9,37 %
2004	31 198 574 Kč	3 498 299 Kč	11,21 %
2005	33 646 985 Kč	4 601 805 Kč	13,68 %
2006	35 853 372 Kč	6 145 416 Kč	17,14 %
2007	38 802 817 Kč	9 214 049 Kč	23,75 %
2008	41 875 162 Kč	11 840 025 Kč	28,27 %
2009	43 728 674 Kč	13 447 307 Kč	30,75 %
2010	44 703 390 Kč	16 117 937 Kč	36,06 %
2011	46 536 753 Kč	18 802 696 Kč	40,40 %
2012	47 439 208 Kč	21 458 320 Kč	45,23 %
2013	47 710 503 Kč	22 307 655 Kč	46,76 %

Zdroj: vlastní zpracování, výroční zprávy ČAP 2003–2013

Pokud bude přihlédnuto k modelovým hodnotám na roky 2014–2018, tak je z tabulky 10 dobře odvoditelné, že podíl předepsaného pojistného za IŽP na celkovém předepsaném pojistném dále rapidně poroste a překročí hranici 50 %. Samozřejmě je dobré zdůraznit, že se jedná o modelovou situaci založenou na základě vývoje předešlých let.

Tabulka 10: Odhad podílu IŽP na celkovém předepsaném pojistném za ŽP

Rok	Bodový odhad předepsaného pojistného za ŽP (v tis.)	Bodový odhad předepsaného pojistného za IŽP (v tis.)	Podíl IŽP na ŽP
2014	49 148 400 Kč	24 721 800 Kč	50,30%
2015	49 740 600 Kč	26 869 000 Kč	54,02%
2016	50 122 100 Kč	29 016 100 Kč	57,89%
2017	50 293 100 Kč	31 163 300 Kč	61,96%
2018	50 253 300 Kč	33 310 400 Kč	66,29%

Zdroj: vlastní zpracování

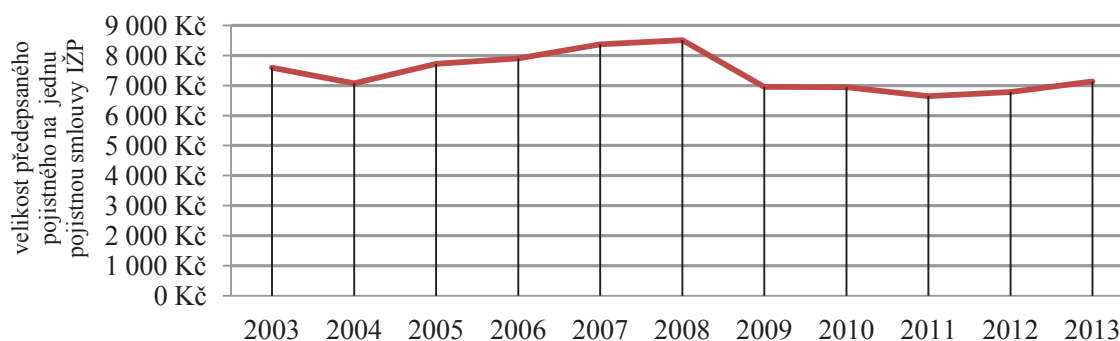
7.4 Vývoj počtu pojistných smluv IŽP

Posledním zkoumaným ukazatelem je počet platných pojistných smluv IŽP vždy k 31. 12. daného roku. Z tabulky 11 je vidět, že s růstem velikosti předepsaného pojistného roste i celkový počet pojistných smluv. Pokud se přepočte předepsané pojistné na jednu platnou pojistnou smlouvu, tak lze pozorovat, že se takovýto průměrný ukazatel v čase nemění nijak extrémně. Nejvyšší roční průměrné pojistné na jednu pojistnou smlouvu bylo zaznamenáno v roce 2008, tedy těsně před krizí, na což navazoval největší propad, který je lépe patrný z obrázku 3.

Tabulka 11: Počet platných pojistných smluv IŽP v kmeni

Rok	Předepsané pojistné za ŽP (v tis.)	Počet platných pojistných smluv IŽP k 31.12.	Předepsané pojistné na 1 platnou smlouvu IŽP
2003	29 814 328 Kč	367 793 ks	7 598 Kč
2004	31 198 574 Kč	495 000 ks	7 067 Kč
2005	33 646 985 Kč	596 390 ks	7 716 Kč
2006	35 853 372 Kč	778 149 ks	7 897 Kč
2007	38 802 817 Kč	1 100 855 ks	8 370 Kč
2008	41 875 162 Kč	1 391 401 ks	8 509 Kč
2009	43 728 674 Kč	1 932 585 ks	6 958 Kč
2010	44 703 390 Kč	2 320 500 ks	6 946 Kč
2011	46 536 753 Kč	2 827 897 ks	6 649 Kč
2012	47 439 208 Kč	3 163 836 ks	6 782 Kč
2013	47 710 503 Kč	3 126 576 ks	7 135 Kč

Zdroj: vlastní zpracování, výroční zprávy ČAP 2003 – 2013

Obrázek 3: Vývoj předepsaného pojistného na jednu platnou smlouvu IŽP

Zdroj: vlastní zpracování, výroční zprávy ČAP 2003 – 2013

7.5 Pojistitelé na českém trhu s IŽP

Na českém pojistném trhu nabízí IŽP de facto všechny pojišťovny, které mají povolení od ČNB k provozování pojišťovací činnosti pro odvětví životního pojištění, a to bez rozdílu, jestli se jedná o čistě životní pojišťovnu nebo pojišťovnu univerzální. Jedná se o tyto pojistitele a jejich běžně placené pojistné produkty (stav k 1. 4. 2015):

- Aegon pojišťovna, a.s., která nabízí IŽP pod názvem Via,
- Allianz pojišťovna, a.s., která nabízí IŽP pod názvem Rytmus,
- Axa životní pojišťovna, a.s., která nabízí IŽP pod názvem Trend Max,
- Basler Lebensversicherungs -Aktiengesellschaft, pobočka pro ČR, která nabízí IŽP pod názvem OptimalInvest,
- Česká pojišťovna, a.s., která nabízí IŽP pod názvem Můj Život,
- Česká podnikatelská pojišťovna, a.s., která nabízí IŽP pod názvem Evoluce,
- ČSOB Pojišťovna, a.s., která nabízí IŽP pod názvem Forte,
- Generali Pojišťovna, a.s., která nabízí IŽP pod názvem Bella Vita,
- Komerční pojišťovna, a.s., která nabízí IŽP pod názvem Vital Invest,
- Kooperativa pojišťovna, a.s., která nabízí IŽP pod názvem Perspektiva,
- MetLife pojišťovna, a.s., která nabízí IŽP pod názvem Garde,
- NN Životní pojišťovna, N.V., která nabízí IŽP pod názvem Smart,
- Pojišťovna České spořitelny, a.s., která nabízí IŽP pod názvem Flexi,
- Uniqa pojišťovna, a.s., která nabízí IŽP pod názvem Finance Life,
- Wüstenrot životní pojišťovna, a.s, která nabízí IŽP pod názvem ProRodinu.

ČAP nevede statistiku tržních podílů jednotlivých pojišťoven dle předepsaného pojistného za IŽP, takže nelze sledovat jejich změny v čase a konkurenční boj. ČAP však sleduje tržní podíly pojišťoven za celý trh s životním pojištěním, takže je možné si udělat určitou představu nepřímo přes poměr předepsaného pojistného IŽP na životním pojištění. V roce 2013 poměr IŽP dosáhl 46 %, takže lze předpokládat, že pojišťovny s velkým tržním podílem na celkovém pojistném za životní pojištění budou mít velký podíl i na trhu s IŽP. Mezi TOP 5 pojišťoven s nejvyšším tržním podílem v roce 2013 patřili tyto pojistitelé (dle pořadí): Česká pojišťovna, a.s., Pojišťovna České spořitelny, a.s., Kooperativa pojišťovna, a.s, Komerční pojišťovna, a.s., a NN životní pojišťovna, N.V.

Závěr

Diplomová práce se zabývá investičním životním pojištěním, jako specifickým druhem životního pojištění, rozebírá jeho stávající situaci na českém pojistném trhu a na základě analýzy historického rozvoje nabízí predikci budoucího vývoje a směřování tohoto typu pojištění. Lze konstatovat, že cíl práce byl splněn.

Prvně bylo třeba objasnit dva elementární pojmy, které jsou v pojišťovnictví používány. Jedná se o pojem riziko a pojištění. Dále byla rozebrána legislativní základna v České republice s důrazem na ty platné legislativní normy, které se nějakým způsobem týkají životního respektive investičního životního pojištění a na základě kterých celé pojistné odvětví funguje. Rozebrány byly též úřední sdělení České národní banky, jako dohledového orgánu, vztahující se k investičnímu životnímu pojištění.

Analýza pokračovala charakterizováním obecného principu fungování, na kterém je založeno životní pojištění. Načež navázal rozbor samotného fungování investičního životního pojištění. Byl definován pojmový aparát a zmíněny pozitivní a negativní stránky investičního životního pojištění, na pozadí kterých by měl případný zájemce zvážit sjednání či nesjednání tohoto typu finančního produktu. Byly popsány nejčastěji používané nákladové ukazatele, které začaly vznikat relativně nedávno a jejichž důvodem vzniku byla často netransparentní poplatková struktura investičního životního pojištění. Lze shledat pozitivum v samoregulačních opatřeních České asociace pojišťoven platných od roku 2015, kterými se členové zavazují používat jednotný standardizovaný ukazatel nákladovosti a především plně a transparentně zveřejňovat veškeré poplatky spojené s investičním životním pojištěním.

Během popisu obecného přístupu k investování a investičního dotazníku (jako nástroje) bylo na základě dotazníkového šetření zkoumáno, zda může dojít u stejného člověka k určení různých investičních profilů na základě investičních dotazníků pojišťoven napříč pojistným trhem. Tím, že neexistuje jednotná podoba investičních dotazníků, lze předpokládat, že jednomu člověku bude v různých pojišťovnách (na základě jejich investičních dotazníků) doporučena jiná investiční strategie, ale nemělo by docházet k doporučování diametrálně odlišné strategie. V rámci diplomové práce se dotazníkového

šetření zúčastnilo 97 respondentů, kterým byly předloženy tři investiční dotazníky od tří různých pojišťoven (Kooperativa pojišťovna, a.s., Česká pojišťovna, a.s., a Pojišťovna České spořitelny, a.s.) na základě nichž byly vyhodnoceny investiční profily a doporučeny investiční strategie (v souladu s metodikou daných pojišťoven). Tento experiment ukázal, že předpoklady jsou správné. Diametrálně rozdílná investiční strategie napříč pojišťovny byla doporučena pouze třem respondentům (z toho dvěma respondentům byly doporučeny všechny tři typy investiční strategie), u 32 účastníků byl vyhodnocen investiční profil homogenně (tedy stejný u všech tří pojišťoven) a u 65 respondentů se investiční strategie shodovala u dvou ze tří pojišťoven, přičemž ta třetí investiční strategie byla přílehlá (ve smyslu spojení konzervativní a vyvážená nebo vyvážená a dynamická). Z výše uvedeného lze vyvodit důležité implikace. Je vítaná diskuze nad zavedením jednotného investičního dotazníku ideálně na úrovni České asociace pojišťoven. Bylo by také zajímavé zkoumat investičního dotazníku i z hlediska věcného obsahu otázek, rozsahu či srozumitelnosti. To by mohlo být námětem pro další výzkum.

Nezastupitelnou úlohu při distribuci pojištění mají pojišťovací zprostředkovatelé. Jejich pověst není nejlepší díky nekalým obchodním praktikám zejména v souvislosti se zprostředkováním investičního životního pojištění. Samozřejmě jsou tyto praktiky spojovány většinou s jedinci, ale odráží se to na pověsti pojišťovacích zprostředkovatelů jako celku. Uvedené problémy jsou v současné době řešeny jak na úrovni Evropské unie, kde probíhá proces revizí směrnic týkajících se problematiky zprostředkovatelské činnosti, tak jsou také vedeny legislativní kroky v České republice. Řešením by mělo být sjednocení podmínek zprostředkovatelské činnosti u všech typů finančních produktů, zvýšení ochrany spotřebitele, zkvalitnění a kultivace činnosti zprostředkovatelů díky vyšším nárokům na jejich odbornost.

Poslední kapitola se věnovala analýze velikosti předepsaného pojistného za životní respektive investiční životní pojištění na českém pojistném trhu za zkoumané období mezi lety 2003-2013. Lze konstatovat, že vytyčený cíl práce byl splněn. Pomocí statistických metod a statistického programu STATGRAPHICS byla nalezena nejvhodnější trendová funkce, která byla posléze prodloužena a na základě které byly odhadnuty hodnoty budoucího vývoje velikosti předepsaného pojistného za životní respektive investiční

životní pojištění na období let 2015-2018. Vývoj předepsaného pojistného za životního pojištění vykazoval každý rok za zkoumané období růst. V roce 2013 však tento růst dosahoval pouze 0,6 %, což svědčí o určité stagnaci trhu. I predikce budoucího vývoje ukazuje spíše na pomalejší růst. Vývoj velikosti předepsaného pojistného za investiční životní pojištění byl značný. Objem předepsaného pojistného za investiční životní pojištění od roku 2003 do roku 2013 stoupl skoro osminásobně a z minoritního postavení na trhu s životním pojištěním se stala majorita, kdy mělo investiční životní pojištění v roce 2013 podíl na celkovém předepsaném pojistném za celé odvětví s životním pojištěním 47 %. Tento podíl dle predikce může vystoupat až na 66 % v roce 2018. Samozřejmě za předpokladu, že se podmínky na trhu nijak nezmění. Jak již bylo zmíněno, jisté změny na českém pojistném trhu nastanou, takže je pravděpodobné, že díky novelizovaným normám v oblasti zprostředkování se růst investičního životního pojištění zpomalí. Zajímavé bylo zkoumání velikosti ročního pojistného připadajícího na jednu platnou smlouvu investičního životního pojištění. Uvedená hodnota se ve zkoumaném období pohybovala relativně rovnoměrně v rámci určitého flukтуаčního pásma. Od roku 2003 hodnota rovnoměrně rostla až do svého maxima v roce 2008, kdy zaznamenala nejhlubší propad, což bylo zřejmě způsobeno důsledkem propuknutí finanční krize.

Investiční životní pojištění má v rámci odvětví životního pojištění svoje místo. Pojištění jako takové je pro případné zájemce o pojištění jistě zajímavým finančním produktem díky tomu, že nabízí pojistnou ochranu a zároveň umožňuje investovat dle svého uvážení a investorského přesvědčení. Jeho konstrukce je flexibilní, klient tedy může pružně nastavovat v rámci možností jednotlivé parametry pojištění v průběhu trvání a reagovat tak na svoji aktuální životní situaci. Z tohoto pohledu tedy nebrání nic dodržení sjednané doby pojištění. V případě dodržení sjednané pojistné doby se počáteční náklady v čase rozmělní a stanou se únosnější. Smlouvy jsou však často vypovídány předčasně.

Vzhledem ke skutečnosti, že je většina lidí k riziku spíše averzní, měl by být tento typ pojištění vhodnější spíše pro profilově užší skupinu zájemců. To ovšem českému pojistnému trhu příliš neodpovídá, jelikož v rámci odvětví životního pojištění má investiční životní pojištění většinu. To je zcela jistě způsobeno zejména masivním zájmem zprostředkovatelů toto pojištění sjednat.

Seznam použité literatury

Literatura

- BÖHM, A. a K. MUŽÁKOVÁ. *Pojišťovnictví a regulace finančních trhů*. 1. vydání. Praha: Professional Publishing, 2010. ISBN 978-807-4310-355.
- CIPRA, T. *Pojistná matematika: teorie a praxe*. 2. vydání. Praha: Ekopress, 2006. ISBN 80-869-2911-6.
- DAŇHEL, J. et al. *Pojistná teorie*. 2. vydání. Praha: Professional Publishing, 2006. ISBN 80-869-4600-2.
- DUCHÁČKOVÁ, E. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3. vydání. Praha: Ekopress, 2009. ISBN 978-80-86929-51-4.
- DUCHÁČKOVÁ, E. a J. DAŇHEL, et al. *Pojistné trhy: změny v postavení pojišťovnictví v globální éře*. 1. vydání. Praha: Professional Publishing, 2012. ISBN 978-80-7431-078-2.
- EASTON, A. a T. HARRIS. *Actuarial aspects of individual life insurance and annuity contracts*. 2nd edition. Winsted: ACTEX Publications, 2007. ISBN 978-156-6986-106.
- MAJTANOVÁ, A., et al. *Pojišťovnictví: teorie a praxe*. 1. vydání. Praha: Ekopress, 2006. ISBN 80-869-2919-1.
- VOSTATEK, J. *Sociální a soukromé pojištění*. 1. vydání. Praha: Codex Bohemia, 2000. ISBN 80-85963-21-3.

Elektronické zdroje

BMI. *Czech Republic Insurance Report - Q1 2014* [online]. London: Business Monitor International, 2013, ISSN 1750-5631, [vid. 2015-04-01]. Dostupné z: <<http://search.proquest.com/docview/1505408005/5135124572024FA3PQ/1?accountid=17116>>

ČAP. *Standardizovaný ukazatel nákladovosti* [online], Česká asociace pojišťoven, 2014 [vid. 2015-03-15]. Dostupné z: <<http://cap.cz/odborna-verejnost/samoregulacni-standardy-cap/standardizovany-ukazatel-nakladovosti/>>

FOJTÍK, E. *Ukazatel nákladovosti fondu* [online], www.penizenavic.cz, 2. 2. 2012 [vid. 2015-03-15]. Dostupné z: <<http://penizenavic.cz/clanky/ukazatel-nakladovosti-fondu>>

KALVODA, V. *Jak posuzovat nákladovost v IŽP?* [online], www.investujeme.cz, 24. 6. 2010 [vid. 2015-03-15]. Dostupné z: <<http://investujeme.cz/clanky/jak-posuzovat-nakladovost-v-izp/>>

ORAVA, J. *Spotřebitelské značení v české džungli IŽP* [online], www.vitkalvoda.cz, 8. 10. 2010 [vid. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://vitkalvoda.cz/files/media/clanky/fondshop/FS2010_2223_Spot%C5%99ebitel_N%C3%A1kladov%C3%A9%20ukazatele%20I%C5%BDP.pdf>

ŠÍDLO, D. *Spočítáno: Podívejte se, jak pojišťovny určují cenu života* [online], www.idnes.cz, 13. 5. 2014 [vid. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://finance.idnes.cz/rozdily-v-zivotnim-pojisteni-jak-se-pocita-smrt-fup-/zivotni-pojisteni.aspx?c=A140507_163809_poj_zuk>

Zákonné normy

ČESKO. Zákon č. 38 ze dne 17. prosince 2003, o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí. In: *Sbírka zákonů ČR*. 2003, částka 12, str. 600 - 614. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=38/2004&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>

ČESKO. Zákon č. 277 ze dne 22. července 2009, o pojišťovnictví. In: *Sbírka zákonů ČR*. 2009, částka 85, str. 3918 - 3993. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=277/2009&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>

ČESKO. Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012, občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů ČR*. 2012, částka 33, str. 1026 - 1365. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=89/2012&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>

Úřední sdělení ČNB

ČNB. Úřední sdělení ze dne 2. května 2012, k některým informačním povinnostem při sjednávání a během trvání životního pojištění. In: *Věstník ČNB*. 2012, částka 6. Dostupné z: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vestnik/2012/download/v_2012_06_20712560.pdf>

ČNB. Úřední sdělení ze dne 19. září 2014, k řízení a kontrole kvality distribuční sítě pojišťovacího zprostředkovatele. In: *Věstník ČNB*. 2014, částka 16. Dostupné z: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vestnik/2014/download/vestnik_2014_16_22214580.pdf>

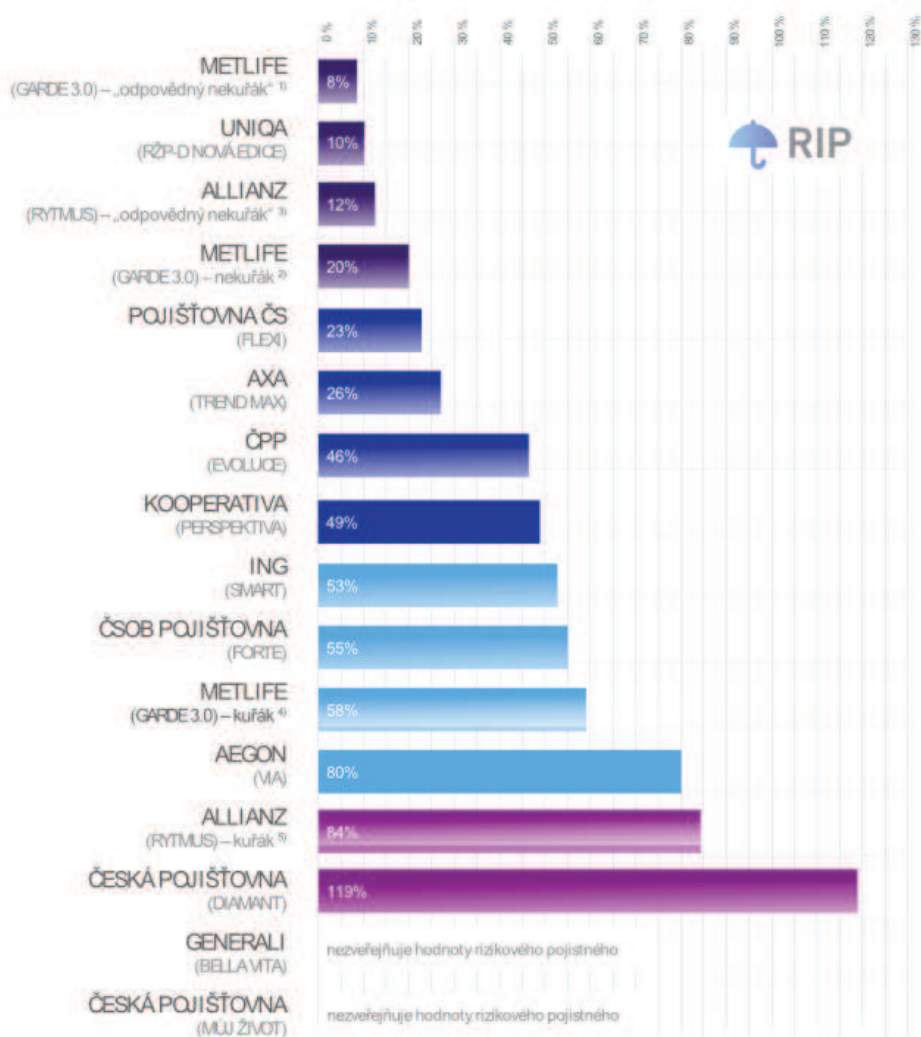
ČNB. Úřední sdělení ze dne 21. ledna 2015, kterým se zveřejňuje maximální výše technické úrokové míry. In: *Věstník ČNB*. 2015, částka 2. Dostupné z: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vestnik/2015/download/vestnik_2015_02_20215560.pdf>

Seznam příloh

Příloha A - Ukazatel nákladovosti RIP.....	86
Příloha B - Vyhodnocovací tabulka	87
Příloha C - Vzory investičních dotazníků.....	91

Příloha A - Ukazatel nákladovosti RIP

Přehled nákladovosti IŽP

1) Pro nekuřáky kteří mají administrativní povolání. 2) Pro nekuřáky kteří mají administrativní povolání. 3) Pro nekuřáky kteří mají administrativní povolání. 4) Kuřák s „nerizikovým“ povoláním. 5) Kuřák s „nerizikovým“ povoláním.

RIP (Ryzi index pojištění) ukazuje, o kolik % je základní cena pojištění pro případ úmrtí (brutto), kterou pojištěný platí v daném produktu životního pojištění, vyšší než ryzi pojistné (netto). Vyjadřuje tedy nákladovou a ziskovou přírážku pojišťovny. Tabelizována je průměrná výše této přírážky spočtená z dat pro pojištěné ve věku 25 až 65 let. Pravděpodobnost úmrtí potřebná pro výpočet ryziho pojistného je kalkulována dle úmrtnostních tabulek ČSÚ (2012) a zprůměrována dle pohlaví.

Upozornění: Výše poplatků ani rizikového pojistného neřeká nic o kvalitě pojistného produktu. Vše informací o přednostech jednotlivých produktů najdete v aktuálních metodikách Broker Trustu. Platnost: 9. 2. 2015

www.brokertrust.cz

blog.brokertrust.cz

Obrázek 4: Ukazatel nákladovosti RIP pro vybrané IŽP

Zdroj: Broker Trust, a.s., dostupné z: <<http://blog.brokertrust.cz/wp-content/uploads/RIP215.pdf>>

Příloha B - Vyhodnocovací tabulka

Tabulka 12: Vyhodnocení investičního profilu jednotlivých respondentů

	Vyhodnocený investiční profil dle pravidel dané pojišťovny a na základě předloženého investičního dotazníku		
	Česká pojišťovna	Kooperativa pojišťovna	Pojišťovna ČS
Respondent č. 01	vyvážený	vyvážený	dynamický
Respondent č. 02	konzervativní	konzervativní	konzervativní
Respondent č. 03	vyvážený	konzervativní	konzervativní
Respondent č. 04	konzervativní	vyvážený	vyvážený
Respondent č. 05	vyvážený	vyvážený	konzervativní
Respondent č. 06	konzervativní	vyvážený	konzervativní
Respondent č. 07	vyvážený	dynamický	dynamický
Respondent č. 08	konzervativní	vyvážený	vyvážený
Respondent č. 09	vyvážený	vyvážený	dynamický
Respondent č. 10	konzervativní	konzervativní	konzervativní
Respondent č. 11	vyvážený	dynamický	dynamický
Respondent č. 12	vyvážený	vyvážený	konzervativní
Respondent č. 13	vyvážený	vyvážený	vyvážený
Respondent č. 14	vyvážený	konzervativní	konzervativní
Respondent č. 15	vyvážený	konzervativní	konzervativní
Respondent č. 16	konzervativní	vyvážený	vyvážený
Respondent č. 17	dynamický	vyvážený	vyvážený
Respondent č. 18	vyvážený	vyvážený	vyvážený
Respondent č. 19	dynamický	dynamický	dynamický
Respondent č. 20	vyvážený	dynamický	dynamický
Respondent č. 21	konzervativní	vyvážený	vyvážený
Respondent č. 22	konzervativní	vyvážený	vyvážený
Respondent č. 23	vyvážený	dynamický	vyvážený
Respondent č. 24	vyvážený	konzervativní	vyvážený
Respondent č. 25	vyvážený	vyvážený	vyvážený
Respondent č. 26	vyvážený	konzervativní	konzervativní

Respondent č. 27	konzervativní	konzervativní	dynamický
Respondent č. 28	konzervativní	vyvážený	vyvážený
Respondent č. 29	konzervativní	konzervativní	konzervativní
Respondent č. 30	konzervativní	vyvážený	vyvážený
Respondent č. 31	dynamický	vyvážený	dynamický
Respondent č. 32	konzervativní	vyvážený	vyvážený
Respondent č. 33	konzervativní	vyvážený	dynamický
Respondent č. 34	dynamický	dynamický	dynamický
Respondent č. 35	vyvážený	vyvážený	konzervativní
Respondent č. 36	vyvážený	vyvážený	dynamický
Respondent č. 37	vyvážený	vyvážený	konzervativní
Respondent č. 38	vyvážený	vyvážený	konzervativní
Respondent č. 39	vyvážený	vyvážený	dynamický
Respondent č. 40	konzervativní	konzervativní	konzervativní
Respondent č. 41	konzervativní	konzervativní	vyvážený
Respondent č. 42	konzervativní	konzervativní	konzervativní
Respondent č. 43	konzervativní	konzervativní	konzervativní
Respondent č. 44	vyvážený	vyvážený	konzervativní
Respondent č. 45	konzervativní	vyvážený	konzervativní
Respondent č. 46	konzervativní	konzervativní	vyvážený
Respondent č. 47	konzervativní	vyvážený	konzervativní
Respondent č. 48	dynamický	vyvážený	dynamický
Respondent č. 49	vyvážený	vyvážený	vyvážený
Respondent č. 50	konzervativní	vyvážený	konzervativní
Respondent č. 51	dynamický	vyvážený	vyvážený
Respondent č. 52	konzervativní	konzervativní	konzervativní
Respondent č. 53	konzervativní	vyvážený	konzervativní
Respondent č. 54	konzervativní	konzervativní	konzervativní
Respondent č. 55	konzervativní	vyvážený	konzervativní
Respondent č. 56	konzervativní	konzervativní	konzervativní
Respondent č. 57	dynamický	vyvážený	vyvážený
Respondent č. 58	vyvážený	vyvážený	konzervativní

Respondent č. 59	vyvážený	konzervativní	konzervativní
Respondent č. 60	konzervativní	konzervativní	konzervativní
Respondent č. 61	konzervativní	konzervativní	vyvážený
Respondent č. 62	vyvážený	vyvážený	konzervativní
Respondent č. 63	vyvážený	vyvážený	vyvážený
Respondent č. 64	vyvážený	vyvážený	konzervativní
Respondent č. 65	vyvážený	konzervativní	konzervativní
Respondent č. 66	vyvážený	konzervativní	konzervativní
Respondent č. 67	konzervativní	vyvážený	konzervativní
Respondent č. 68	konzervativní	vyvážený	konzervativní
Respondent č. 69	vyvážený	vyvážený	konzervativní
Respondent č. 70	vyvážený	vyvážený	vyvážený
Respondent č. 71	vyvážený	konzervativní	konzervativní
Respondent č. 72	vyvážený	konzervativní	vyvážený
Respondent č. 73	vyvážený	vyvážený	vyvážený
Respondent č. 74	vyvážený	vyvážený	dynamický
Respondent č. 75	vyvážený	dynamický	konzervativní
Respondent č. 76	konzervativní	konzervativní	konzervativní
Respondent č. 77	vyvážený	vyvážený	vyvážený
Respondent č. 78	vyvážený	vyvážený	konzervativní
Respondent č. 79	konzervativní	vyvážený	konzervativní
Respondent č. 80	vyvážený	vyvážený	konzervativní
Respondent č. 81	konzervativní	konzervativní	konzervativní
Respondent č. 82	vyvážený	dynamický	vyvážený
Respondent č. 83	dynamický	dynamický	dynamický
Respondent č. 84	konzervativní	konzervativní	vyvážený
Respondent č. 85	dynamický	dynamický	dynamický
Respondent č. 86	konzervativní	konzervativní	konzervativní
Respondent č. 87	vyvážený	vyvážený	konzervativní
Respondent č. 88	vyvážený	vyvážený	vyvážený
Respondent č. 89	dynamický	dynamický	dynamický
Respondent č. 90	konzervativní	konzervativní	konzervativní

Respondent č. 91	dynamický	dynamický	dynamický
Respondent č. 92	vyvážený	vyvážený	konzervativní
Respondent č. 93	dynamický	dynamický	dynamický
Respondent č. 94	konzervativní	konzervativní	konzervativní
Respondent č. 95	konzervativní	vyvážený	vyvážený
Respondent č. 96	vyvážený	konzervativní	konzervativní
Respondent č. 97	dynamický	dynamický	dynamický

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha C - Vzory investičních dotazníků

TEST INVESTIČNÍHO ZAMĚŘENÍ

Odpovězte prosím na následujících 5 dotazů. Můžete zvolit i více odpovědí. Do vyhodnocení testu ale započítájte jen tu s nejvyšším počtem bodů.

1. Jaké finanční produkty využíváte?

a) Spořicí, spořicí účet, vkladní knížka ☐	0 b	c) a navíc životní pojištění nebo penzijní fond ☐	1 b
b) a navíc termínované vklady nebo stavební spoření ☐	0 b	d) a navíc podílové fondy a akcie ☐	2 b

2. Za jakým účelem hodláte investovat?

a) Nemám předem daný cíl, ale možná budu prostředky zčásti brzy potřebovat ☐	1 b	c) Nemám jasný cíl, ale chci dosáhnout zajímavého zhodnocení ☐	5 b
b) Mám předem daný pevný cíl (penze, školné, nákup aut atd. a jiné) ☐	3 b	d) Moje investice je sázka na možnost vysokého a nepřímého výnosu ☐	8 b

3. Jaký výnos očekáváte?

a) Mírně nad termínovanými vklady a spořicími účty (2 až 4 % ročně) ☐	1 b	c) Výnos překonávající dlouhodobé inflaci (4 až 7 % ročně) ☐	5 b
b) Výnos pokrývající dlouhodobé inflaci (2 až 4 % ročně) ☐	3 b	d) Vysoké nadprůměrné zhodnocení (7 % ročně a více) ☐	8 b

4. Pokud investuji 100 000 Kč, mohu během roku akceptovat ztrátu:

a) Žádnou ☐	1 b	c) Kolem 20 000 Kč (20 %) ☐	5 b
b) Kolem 10 000 Kč (10 %) ☐	3 b	d) Mohu akceptovat krátkodobě i vyšší ztrátu, mám dostatečný příjem nebo jiné úspory ☐	8 b

5. V případě poklesu trhu mám tendenci:

a) Ukončit investici a zabránit tak dalšímu zvyšování ztráty ☐	1 b	c) Využít pokles k dalším investicím za výhodný (nízký) kurz ☐	5 b
b) Vyčkat do konce plánovaného investičního horizontu (případně delšího) ☐	3 b		

Dosažený počet bodů:

(uđej přeřete na první stranu Zřznamu)

T. č. 8195 verze 02 ZIEK Strana 2 z 2 MHA

Obrázek 5: Investiční dotazník (ČP)

Zdroj: Česká pojišťovna, a.s.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Test povahy investora

Jméno a příjmení pojištníka:

<p>1. Po jak dlouhou dobu chcete pravidelně investovat?</p> <p>a) 5 - 10 let
b) 10 - 15 let
c) 15 a více let</p> <p>2. V případě náhlého poklesu hodnoty fondu o 20 a více %:</p> <p>a) Ihned přesunete celou investici do jiného fondu
b) Vyčkáte na další vývoj ceny
c) Vyrovnáte pokles další investicí do fondu</p> <p>3. Raději preferujete:</p> <p>a) Velmi bezpečný typ fondu s nízkým výnosem
b) Středně bezpečný fond s vyšším výnosem
c) Možnost vysokého zhodnocení s vyšším rizikem</p> <p>4. Volné finanční prostředky:</p> <p>a) Ponecháváte na běžném účtu
b) Převádíte na termínovaný vklad
c) Investujete do podílových fondů nebo jiných investičních nástrojů</p> <p>5. Finanční prostředky jste se rozhodli investovat z důvodu:</p> <p>a) Vyššího zhodnocení než na běžném účtu
b) Naspoření finančních prostředků na důchodový věk
c) Dostatku dlouhodobě volných finančních prostředků</p> | <p>6. Investování do dluhopisů nebo akcií (mimo kupónovou privatizaci):</p> <p>a) Jste ještě neprováděli
b) Jste již alespoň jednou realizovali
c) Pravidelně investujete</p> <p>7. V případě investice do podílových fondů budete sledovat vývoj ceny:</p> <p>a) Výjimečně (1 - 2 x do roka)
b) Občas
c) Pravidelně</p> <p>8. V okamžiku, kdy nastane prudký růst hodnoty akciových fondů:</p> <p>a) Ponecháte alokaci podílových jednotek bez změny
b) Přesunete část akciových jednotek do jiných fondů
c) Zvýšíte investici do akciových fondů</p> <p>9. Po jak dlouhou dobu budete tolerovat dlouhodobý pokles ceny podílových jednotek?</p> <p>a) Vůbec, ihned přesunete jednotky do fondu s aktuálně vyšším výnosem
b) Pokles tolerujete do výše 15 %, maximálně však po dobu dvou let, jinak měníte alokaci
c) Tolerujete i více než 15 %, předpokládáte dlouhodobý růst investice</p> <p>10. Volné finanční prostředky investujete:</p> <p>a) Výjimečně nebo vůbec
b) Občas, podle situace
c) Pravidelně</p> |
|---|---|

Vyhodnocení – doporučení investiční strategie:

Celkem: odpověď A odpověď B odpověď C

Převažují odpovědi A:

Konzervativní investiční strategie
Na finančním trhu jste spíše opatrný hráč. Vzhledem k výsledkům Testu povahy investora Vám doporučujeme investovat převážně do dluhopisových fondů nebo do Garantovaného fondu Kooperativy.

- ERSTE-SPARINVEST Konzervativní fond
- Conseq Horizont Invest
- Garantovaný fond

Převažují odpovědi B:

Vyvážená investiční strategie
Vzhledem k výsledkům Testu povahy investora se nebojíte občas zriskovat a tím popřípadě zvýšit svůj zisk. Doporučujeme Vám investovat převážně do dluhopisových fondů s možností rozšíření části investice do akciových fondů.

- Conseq Active Invest Vyvážené portfolio
- ERSTE-SPARINVEST Dynamický fond
- C-QUADRAT ARTS Total Return Balanced

Převažují odpovědi C:

Dynamická investiční strategie
Nebojíte se riskovat. Vzhledem k výsledkům Testu povahy investora můžete investovat pouze do čistě akciových fondů nebo kombinovat s dluhopisovými fondy.

- C-QUADRAT ARTS Total Return Dynamik
- C-QUADRAT Strategie AMI
- ERSTE-SPARINVEST Progresivní fond
- Conseq Active Invest Dynamické portfolio
- Komoditní fond

Vyjádření pojištníka k doporučení:

Pojištník bere na vědomí uvedené doporučení podle vyhodnocení Testu povahy investora.

Pojištník se rozhodl zvolit si vlastní investiční strategii, která neodpovídá doporučení podle vyhodnocení Testu povahy investora.

Pojištník odmítl vyplnit Test povahy investora a bere na vědomí, že investiční strategie navržená zástupcem pojištitelů nebo jím osobně zvolená nemusí odpovídat jeho osobnosti, zkušenostem a cílům a že se vystavuje zvýšenému riziku zvolení nesprávné investice.

Dne:

Podpis pojištníka

Vo-119 (01/2014)

Obrázek 6: Investiční dotazník (Kooperativa)

Zdroj: Kooperativa pojišťovna, a.s., VIG

0000000000Z0104e

Investiční dotazník přiměřenosti

Z0104e

Pojistník

Příjmení, jméno, titul _____ RC _____

Číslo nabídky _____

U každé otázky vyberte z nabízených odpovědí vždy jen jednu možnost:

1. Jaké máte zkušenosti a znalosti o investičních nástrojích?

☐ Využívám běžné bankovní produkty jako běžný účet nebo vkladový účet.	0 bodů
☐ Mám zkušenosti a znalosti až na úroveň zajištěných fondů nebo podílových fondů peněžního trhu.	1 bod
☐ Mám zkušenosti a znalosti až na úroveň dluhopisů nebo podílových fondů investujících převážně do dluhopisů.	2 body
☐ Mám zkušenosti a znalosti až na úroveň smíšených podílových fondů.	4 body
☐ Mám zkušenosti a znalosti až na úroveň akcií či akciových podílových fondů.	6 bodů
☐ Mám zkušenosti a znalosti až na úroveň burzovních derivátů.	7 bodů
☐ Mám zkušenosti a znalosti až na úroveň OTC derivátů.	8 bodů

2. Jaké typy investičních služeb využíváte nebo jste využíval/a v minulosti?

☐ Doposud jsem nevyužíval/a žádné investiční služby.	0 bodů
☐ Využívám nebo jsem využíval/a jiné než níže uvedené investiční služby.	3 body
☐ Investiční poradenství.	2 body
☐ Portfolio management / správa aktiv / obhospodařování aktiv.	2 body
☐ Brokerage / podávání pokynů k obchodům s investičními nástroji / služby investičního zprostředkovatele.	5 bodů

3. Jak dlouho již investujete?

☐ Investuji poprvé.	0 bodů
☐ Investuji pod dobu jednoho roku.	1 bod
☐ Investuji po dobu tří let.	2 body
☐ Investuji po dobu pěti let.	3 body
☐ Investuji více než pět let.	4 body

4. Jak často investujete?

☐ Investuji pouze výjimečně.	0 bodů
☐ Investuji s frekvencí asi jednoho obchodu za rok.	1 bod
☐ Investuji s frekvencí asi jednoho obchodu za čtvrtletí.	3 body
☐ Investuji poměrně často s frekvencí asi jednoho obchodu za měsíc.	4 body
☐ Investuji velmi často a v uplynulém roce jsem provedl/a na finančním a kapitálovém trhu transakce s průměrnou frekvencí minimálně 10 transakcí za čtvrtletí.	5 bodů

5. Máte vzdělání nebo povolání, které se vztahuje k obchodům s investičními nástroji?

☐ Nemám vzdělání, které se vztahuje k obchodům s investičními nástroji, ani jsem nezastával/a a nezastávám pracovní pozici v této oblasti.	0 bodů
☐ Mám vzdělání, které se vztahuje k obchodům s investičními nástroji.	5 bodů
☐ Zastávám nebo jsem v posledních deseti letech zastával/a pracovní pozici ve finančním sektoru, která vyžaduje znalost transakcí a služeb poskytovaných na kapitálovém trhu, a mám případné vzdělání, které se vztahuje k obchodům s investičními nástroji.	8 bodů

Vyhodnocení: 0–6 bodů – investiční profil 1. Přiměřená investiční strategie: konzervativní strategie.
7–11 bodů – investiční profil 2. Přiměřená investiční strategie: vyvážená strategie / program řízení investic.
12–16 bodů – investiční profil 3. Přiměřená investiční strategie: progresivní strategie.
17 a více bodů – investiční profil 4. Přiměřená investiční strategie: progresivní strategie

Upozornění: V případě, že zvolíte strategii, která odpovídá vyššímu investičnímu profilu, než je ten váš, můžete se tak vystavit rizikům, která nemusí odpovídat Vaším dosavadním zkušenostem anebo která nemusíte správně vyhodnotit.

V _____ dne _____

podpis pojistníka

Strana 1

(Z 0104e) 01/2014

Obrázek 7: Investiční dotazník (PČS)

Zdroj: Pojišťovna České spořitelny, a.s., VIG